

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
2022. NOVEMBER

bONNUM PUBLICUM

Új fajjal gazdagodtunk -
expanzív pályán a hidrobiológiai
kutatások az NKE-n 46

**ÉLEN A TENGERENTÚLI
KAPCSOLATOK ERŐSÍTÉSÉBEN**
- MÁRTONFFY BALÁZS 31

LUDOVIKA SCHOLARS

Országhatáron átívelő kapcsolatok: 87 pályázat, 14 ország, 5 nyertes 06

A **LUDOVIKATV**
LEGÚJABB MŰSORA

SAJTÓHANG

**SZAKÉRTŐINKTŐL,
 HITELESEN**

YouTube / **NKEUNI**

28

Hová tart a magyar gazdaság?

40

Hosszú háború lesz

49

Vízenergia és ami mögötte van

NEMZETKÖZI VIZEKEN

Összhangban a Nemzeti Közzszolgálati Egyetem intézményfejlesztési stratégiájának egyik kulcs-
 elemével, a nemzetköziesítéssel, hasábjainkon
 időről időre törekszünk minél nagyobb teret
 adni a nemzetközi képzésfejlesztéssel, mobili-
 tással, szakmai előadásokkal kapcsolatos írá-
 soknak; ahogyan tettük ezt novemberi lap-
 számunk esetében is. Az idei ősz legnagyobb
 nemzetközi vállalkozása az egyetem országha-
 tárokon átívelő kapcsolatrendszerét bővíteni
 hivatott Ludovika Scholars Program elindítása
 volt, amelynek keretében öt ismert, dél-kelet-
 európai vendégoktató érkezett egyetemünk-
 re; akik a program kínálta lehetőségekről és
 nyilvános előadásaikról is beszámoltak maga-
 zinunknak. Nem csupán Európában, hanem
 más földrészen is igyekszik megvetni tudomá-
 nyos lábát egyetemünk; erről már Mártonffy
 Balázssal, az Amerika Kutatóintézet vezető-
 jével beszélgettünk, aki eligazított bennünket
 az egyre bővülő, kutatás-oktatás-kapcsolat
 hármas köré épülő tengerentúli kapcsolatrend-
 szerben. És ezek csupán kis szeletek az NKE
 sokszínű, pezsgő nemzetközi életéből.

Szilágyi Dénes főszerkesztő

TARTALOM 2022. NOVEMBER

02 MOZAIK	19 INNOVÁCIÓ A FENNTARTHATÓ JÓ(L)ÉTÉRT	40 HOSSZÚ HÁBORÚ LESZ
06 LUDOVIKA SCHOLARS – ÚJ CÉLOK, ÚJ ERŐFORRÁSOK	22 IZGALMAS PROGRAMOK A KUTATÓK ÉJSZAKÁJÁN	43 OKTATÓK A VILÁG KÖRÜL – SZABÓ ZSOLT
10 ANDRÉS PASTRANA ARANGO – A KERESZTÉNYDEMOKRÁCIA KÉPVISELŐJE	25 REKVIEM AZ EMBERÉRT A TIKTOK-ON	46 ÚJ FAJJAL GAZDAGODTUNK
14 ÚJ NEMZETKÖZI ÖSZTÖNDÍJPROGRAM HALLGATÓINKNAK	28 HOVÁ TART A MAGYAR GAZDASÁG?	49 VÍZENERGIA ÉS AMI MÖGÖTTE VAN
16 ÚJ VASFÜGGÖNY EMELKEDHET?	31 TENGERENTÚLI JELENLÉT	52 POLYÓIRATOK AZ EGYKORI LUDOVIKÁN
18 KONFERENCIA A VILÁGŪR MEGHÓDÍTÁSÁRÓL	34 KOLLER BOGLÁRKA, AZ NKE JEAN MONNET CHAIR-JE	55 VILÁGŪRJOG A NEMZETI ÉS A NEMZETKÖZI JOG METSZETÉBEN
	37 MILYEN JOGON? – AZ OROSZ-UKRÁN HÁBORÚ A NEMZETKÖZI JOGI SZABÁLYOZÁS FÉNYÉBEN	56 KOSZOVÓRÓL – POLITIKAI FELHANGOKTÓL MENTESEN

MOZAIK

„HAZA CSAK ADDIG ÉS CSAK OTT VAN, AMÍG ÉS AHOL VAN, AKI ÁLDOZATOT HOZZON ÉRTE!”

A Nemzeti Közszerződési Egyetem (NKE) Ludovika Főépületében emlékeztek az '56-os forradalmárokra. „Az '56-os szabadságharcosok a legszebbet, a legtöbbet és a ledrágábbat adták, amit ember a hazájáért áldozhat. Adták az életüket, a szabadságukat, vállalták a száműzetést. Viszont ahogy a korábbi évszázadokban, úgy most is igaz a tétel, hogy áldozatuk nem volt hiábavaló. Ahogy 1848 alkotmányos forradalma politikailag előkészítette a kiegyezést, úgy vált 1956 forradalma is az 1989–90-es magyar demokratikus átalakulás szerves előzményévé” – mondta Zachar Péter, az Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar nemzetközi dékánhelyettese ünnepi beszédében. „A forradalmak jellemzője, hogy a történelmi folyamatok kicsúcsosodásakor, a társadalmi feszültség gyújtópontig feszülésekor következnek be. Ez a természetükből adódik, hisz az elégedetlen tömegek

változások iránti vágya ekkor ér el a robbanás közelébe, és sodor el államrendeket, diktatúrákat, véreskező uralkodókat” – emelte ki köszöntőjében Harangi-Tóth Zoltán őrnagy. A Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Hadtörténelmi, Filozófiai és Kultúrtörténelmi Tanszék tanársegédje hangsúlyozta: '56 kapcsán nem csupán azok az események fontosak, amelyek október 23-a és november 11-e között zajlottak. Ismeretes, hogy a forradalmat végül csak a Kádár János által behívott intervenciós erőknek sikerült vérbe fojtania, „de a forradalom nem volt hiábavaló. Megmutatta, hogy mire képes a népakarat és a népharag, ha feltámad”. Az ünnepi beszédek után az Ludovika Kultúrkörök csoportjai közül a Ludovika Egyetemi Színpad és a Ludovika Showkórus A pesti utcán című ünnepi műsorával zárult az 1956-os forradalom és szabadságharc hőseire való emlékezés.

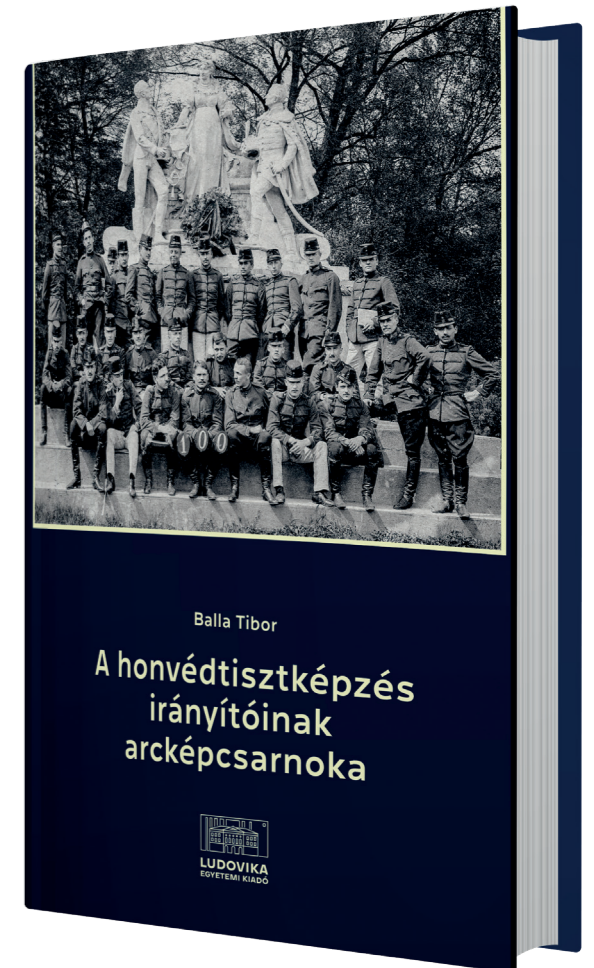

A DIPLOMATAÉLET KIHÍVÁSAI

A Nemzetközi és Európai Szakkollégium könyvbemutatóval egybekötött panelbeszélgetést rendezett október 18-án a John Lukacs Társalgóban, amelynek vendége Lukács György, a Külgazdasági és Külügyminisztérium (KKM) Kulturális Diplomáciai Főosztályának korábbi munkatársa volt, aki nemrégiben fejezte be Lázadáshangulat című könyvét. A hallgatók a diplomataélet sokszínűsége és varázsa mellett pontos információt kaphattak arról, mi kell ahhoz, hogy jó diplomatává váljanak, és milyen feladattal jár ez a hivatás. Egy diplomatanak ismernie kell a fogadó ország aktuális politikai helyzetét, kihívásait, elvárják tőle a konzuli feladatok ellátását (fogadó országban saját hazája állampolgárainak védelme, külügyi találkozók megszervezése, vendégek fogadása stb.) és a nagykövetség épületének védelmét. Ami a készségeket illeti, az első és egyben legfontosabb: a magas szintű nyelvtudás, amely az angol mellett a célország nyelvének ismeretét is magában foglalja. Nagy előny, ha valaki különleges nyelveket is beszél, mint például a koreait, a japánt, a kínait vagy az arabot. A második lényeges elem egyéniségünk megőrzése. Mindig meg kell gondolni, kinek hogyan válaszolunk, mit mondunk el, de sok esetben a jó kisugárzásunk és személyiségünk miatt alakulnak életre szóló kapcsolatok, amelyeknek a szolgálati idő letelte sem vethet véget.

ÉMBERSÉGRŐL PÉLDÁT, VITÉZSÉGRŐL FORMÁT

A honvédtisztképzés irányítóinak arcképcsarnoka címmel jelent meg Balla Tibor ezredes, a Nemzeti Közszerződési Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kara oktatójának, kutatóprofesszorának, a Magyar Tudományos Akadémia doktorának műve, amely A magyar királyi Honvéd Ludovika Akadémia igazgatói és parancsnokai, 1872–1945 alcímet viseli. A magyar királyi Honvéd Ludovika Akadémia 1872. december 19-én kezdte meg működését, és 1945 tavaszáig a magyar honvédtisztképzés fellegvára maradt. Felállításától a II. világháború végéig, az intézmény élén igazgatói, illetve (1890-től) parancsnoki beosztást betöltött 28 tiszt és tábornok életútjának, tevékenységének tudományos igényű, ugyanakkor közérthetően megfogalmazott összefoglalása hiánypótló alkotás. „A kötet megírásakor arra törekedtem, hogy háttérinformációkkal is elássam az olvasót arra vonatkozólag, hogy a kinevezett igazgató, illetve parancsnok mit tett hozzá az intézményfejlesztéshez, milyen új meglátásai voltak az oktatás-nevelés területén, és remélem, az egyes életrajzokon keresztül megértjük az üzenetet is, azt, hogy mit jelentett a ludovikás szellemiség” – avatott be a részletekbe a szerző. Balla Tibor ezredes felhívta a figyelmet arra is, hogy az Akadémia vezetőjének lenni a kezdetektől bizalmi állás volt, minimum ezredesi beosztást követelt meg, de nagyon sokan tábornokként töltötték be a pozíciót. A szerző beszélt arról is, hogy sajnálatos módon a Ludovika Akadémia nem magyar földön, hanem kitelepítve fejezte be működését, a háború vége Németországban érte az akkori hallgatói állományt és az utolsó parancsnokot is.

NACIONALIZMUS, HÁBORÚK, ÖSSZEFÜGGÉSEK

Warring for the Nation címmel rendeztek nemzetközi konferenciát a Nemzeti Közszerológati Egyetemen. A szakmai fórum az államok közötti és államokon belüli fegyveres összecsapások, a modern nacionalizmus, valamint a nemzetépítési folyamatok sokrétű összefüggéseit és kölcsönhatásait vizsgálta a kelet-közép-európai térségben az 1789 és 1922 közötti időszakban. A konferencia megnyitójában Deli Gergely, az NKE rektora a témáról szólva rámutatott arra, hogy milyen sokféle módon kapcsolódtak egymáshoz és hatottak egymásra a konferencia témáját adó jelenségek a 19. században, legyen szó akár a hazafias érzelmek mozgósító erejéről, akár a homogén nemzetállamok létrehozására irányuló erőfeszítések térnyeréséről. Kiemelte továbbá, hogy a század soknemzetiségű birodalmainak felbomlásával párhuzamba állítható a 20. században a Szovjetunió vagy Jugoszlávia széthullása. Mint elmondta, habár ez utóbbi esemény egy háború során következett be, erre hajlamosak voltunk a közelmúltig valamiféle kivételként tekinteni. Azar Gat, a Tel-avivi Egyetem professzora, előadása bevezetőjében kiemelte, hogy a 19. és 20. század kifejezetten békés szakasz Európa történelmében. Kétségbe vonta azt az elterjedt elgondolást, hogy azért lenne kevesebb a háború, mert a modern háború költségesebb lett. Amint azt történelmi példákkal szemléltette, a háborúk a premodern korokban sem voltak „olcsóbbak”, legyen szó akár államok összeomlásához vezető kiadásokról, százezreket érintő éhínségekről, vagy éppen a katonai veszteségekről. Azar Gat professzor kifejtette, hogy a háborúk az ipari forradalom nyomán ritkultak meg, ahogy egyre nagyobb mértékben álltak rendelkezésre fogyasztási javak, növekedett a nemzetközi kereskedelem, az egyes államok gazdaságai pedig szorosabban kezdtek egymáshoz kapcsolódni, ezáltal a „malthusi modell” hatályát veszítette. Mint fogalmazott, „nem a háborúk váltak költségesebbé, hanem a béke lett kifizetődőbb”. Ez a folyamat ugyanakkor megakadt a 19. században erősödő nacionalizmus nyomán, amely a kereskedelem visszaszorulását, protekcionizmust, magas vámokat, majd szükségszerűen az imperializmus visszatérését eredményezte. Ezek a feszültségek azután elkerülhetetlenül vezettek az I. világháború kirobbanásához.

INFORMÁCIÓ- BIZTONSÁGBAN?

Az energiabiztonság, a biztonságpolitika és a kiberbiztonság keresztmetszeteire épülő kérdéseket jártak körül szakértők az MVM és az NKE közös, V. Energia az információbiztonságban című konferenciáján az NKE-n. A tudományterületek közötti határok egyre inkább elmosódnak, miközben a digitalizáció a fejlődéshez elengedhetetlen. Deli Gergely köszöntőjében elmondta: „Oktatási célkitűzéseink megvalósítására kiberbiztonsági mesterképzést indítottunk, amellyel összhangban kutatási célkitűzéseink megvalósítására létrehoztuk a Kiberbiztonsági Kutatóintézetet, amely a 21. századi információs társadalmak kibertérből jelentkező biztonsági kihívásainak közszolgálati eszközökkel való kezelésére törekszik, fókuszban tartva Magyarország állampolgárait és közszolgálati szervezeteit. Az intézet kiberbiztonsági, információbiztonsági, kibervédelemmel és infotechnológiával kapcsolatos kutatásokat folytat és koordinál”. Gál Katalin, az MVM Zrt. elnök-vezérigazgatói tanácsadója köszöntőjében úgy fogalmazott, az MVM cégcsoport egyik legfontosabb célkitűzése a felsőoktatás, az egyetemi szféra támogatása. „Mint nemzeti nagyvállalat, felelősséget érzünk a kiművelt emberfők képzésének segítségével és olyan kutatói, fejlesztői bázis építésében, amely nem kizárólag magát a tevékenység megvalósítását támogatja, hanem a létrejött elemeket jól használhatóvá teszi, és a gazdaság, valamint az ipar számára szakembereket képez”. Az MVM ez irányú céljai elérésének kiemelt jelentőségű dokumentuma a vállalat és az NKE között 2020-ban létrejött stratégiai együttműködési megállapodás – emelte ki Gál Katalin.

MIT JELENT LUDOVIKÁSNAK LENNI 2022-BEN?

A nemzeti honvédtisztképzés 150. évfordulója alkalmából hagyományteremtő céllal rendezte meg a Nemzeti Közszerológati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar (HHK) Hadtörténelmi, Filozófiai és Kultúrtörténelmi Tanszéke a Honvédelmi Minisztérium (HM) támogatásával a hazai középiskolások első kadétvetelődőjét. A verseny döntőjében a diákok tanáraik és egy-egy honvédtisztjelölt kíséretében először a Ludovika Történelmi Kiállítás applikációja segítségével tekintették meg az interaktív tárlatot. A versenyzőknek híres magyar hadvezérek, katonai vezetők arcképét kellett felismerni, de volt feladat, amelyben 16–19. századi fegyvereket kellett koruk alapján időrendbe állítani. A vetélkedőn első helyezést ért el a Miskolci Szakképzési Centrum Bláthy Ottó Villamosipari Technikuma, második a Budapesti Műszaki Szakképzési Centrum Than Károly Ökoiskola és Technikum 12. Darázs Honvéd Kadét Szakgimnáziuma lett, harmadik helyen pedig a Budapesti Gépészeti Szakképzési Centrum Magyar Hajózási Technikuma végzett.

ÚJ LENDÜLETBEN

Compliance, antikorrupció és integritás – folyamatok és trendek címmel tartott szakmai napot az integritás-tanácsadók és integritásmenedzsmenttel foglalkozók számára az NKE. A rendezvényt Klotz Péter, az ÁNTK adjunktusa nyitotta meg, és felhívta a figyelmet arra, hogy az elmúlt néhány hónapban az integritás témája ismét a politikai érdeklődés homlokterébe került. Ennek számos, már a hazai jogalkotásban is megjelenő eredménye látható. Ezt megerősítve Adamov Dávid irodavezető ügyvéd hangsúlyozta, hogy a korrupcióval kapcsolatos anyavállalati elvárások egyre nagyobb hatással vannak a hazai szervezeti megoldásokra. „Napjainkban már teljesen természetes, ha egy osztályvezető csak úgy veszi át egy szervezeti egység irányítását, ha előtte átesett egy compliance átvizsgáláson” – osztotta meg tapasztalatait a hallgatósággal.

PHILIP M. BAXTER NEMZETKÖZI BIZTONSÁGI ÉS GEOPOLITIKAI SZAKÉRTŐ KURZUSA AZ NKE-N

Az Eötvös József Kutatóközpont Amerika Kutatóintézete szervezésében Philip M. Baxter nemzetközi biztonsági és geopolitikai szakértő, a James Madison University oktatója, a University of Albany kutatója, háromnapos, angol nyelvű rendezvényen az Egyesült Államokban használt nyílt forráskódú információszerzés és feldolgozás módszereiről tartott kurzust a Nemzetközi Közszerológati Egyetem érdeklődőinek. A résztvevők megismerkedhettek az internetalapú keresőmotorok használatával, az adatbányászat alkalmazásával és korlátaival, valamint a kinyert adatok rendszerezésével, kiértékelésével és vizualizálásával is. Az adattípusok elkülönítésének gyakorlása mellett sor került a nyílt információk gyakorlatban történő használatának – így például az urániumdúsító üzemek feltérképezése, műveleti előrejelzése, illetve a titkos katonai létesítmények helyzetmeghatározása – bemutatására is.

LUDOVIKA SCHOLARS

- új célok, új erőforrások

A Nemzeti Közzolgálati Egyetem (NKE) intézményi stratégiájának egyik kulcseleme a nemzetköziesítés, amelynek fókuszában a képzésfejlesztés, mobilitás, közös kutatási programok indítása áll, elősegítendő az NKE oktatási, képzési versenyképességének erősítését. A új kezdeményezése, a Ludovika Scholars Program azt a célt szolgálja, hogy több külföldi kutató, oktató érkezzen az egyetemre, hogy ők és a magyar oktatói közösség szorosabb szakmai kapcsolatba kerüljenek az akadémiai tevékenységek által. A program keretében ez év október 24–30. között öt ismert külföldi vendégoktató érkezett az egyetemre, és tartott szakmai előadásokat tudományterülete egy-egy szegmenséről.

Az egyetem az intézményfejlesztési tervében is szereplő nemzetköziesítés jegyében Ludovika Scholars Program címmel indított új, nemzetközi programot vendégelőadók számára az NKE-n. A kezdeményezés azzal a céllal indult útjára, hogy az egyetem polgárainak lehetőséget biztosítson közép-kelet-európai oktatókkal, kutatókkal és szakértőkkel való eszmecsere, valamint hogy a vendégelőadók megismerkedjenek az egyetemen folyó oktatási, kutatói és szakértői munkával, és kapcsolatot építsenek ki partnereikkel. A pályázók a közép és délkelet európai térség 22 államából jelentkezhetnek: a balti és a visegrádi államokból, Szlovéniából és Horvátországból, a nyugat-balkáni térség államaiból, Moldovából, Romániából, Bulgáriából, Görögországból Törökországból és a Kaukázus térségének államaiból. A pályázat nyertesei egy hetet töltenek a Nemzeti Közzolgálati Egyetemen a 2022/23-as tanév őszi félévében, angol nyelvű nyilvános előadásokat tartanak, műhelymegbeszéléseken és szakmai beszélgetéseken vesznek részt a fogadó karok, illetve kutatóintézetek szervezésében, megalapozva ezzel a küldő intézményekkel való szorosabb együttműködéseket, és lehetővé téve a jövőben közös vagy kettős diplomát adó programok kiépítésének lehetőségét, valamint a közös kutatások és publikációs irányok feltérképezését. A Ludovika Scholars vendégelőadói programba a pályázati felhívás alapján az egyes karok és az Eötvös József Kutatóközpont által meghatározott szakterületek művelőit várta az egyetem. »

Tématerületek széles választéka

A Ludovika Scholars vendégelőadói programba az államtudomány és közgazdaság; összehasonlító jogtudomány; nemzetközi gazdaság; politikai tudományok; közpolitika; nemzetközi, regionális és európai tanulmányok; közdiplomácia; nemzetközi biztonsági tanulmányok; vízdiplomácia; vízpolitika; vízmenedzsment; víztudomány; vízgazdálkodás; vízbiztonság; vízpítés; hidraulikai modellezés; árvizek kezelése; hidrobiológia; környezettudomány; természetvédelem; konzervációs biológia; összehasonlító európai politikai eszmétörténet; demokrácia és rendszerváltozás Közép-Európában; új technológiák hatása a demokráciára; gazdaság digitalizációja; ipar 4.0; kiberbiztonság; európai térségi együttműködések, katonai közlekedés; logisztika; létfontosságú rendszerek védelme; repülőfedélzeti rendszerek; dróntechnológiák; szoftverrádió (SDR) alapú rendszerek; kiberfizikai rendszerek biztonsága; kártékony kódok elemzése; konténer- és virtualizációs technológiák; alternatívvalóság- (XR-, VR-, AR-, MR-) technológiák; védelmi tervezés; műveleti tervezés hatásvonatkozásai; Clausewitz és a 21. század hadviselése; hadászat; hadművészet; védelemtudomány; büntetőjog; büntetőeljárás-jog; büntetés-végrehajtási jog; kriminológia; kriminalisztika; kriminálpszichológia; nemzetbiztonság; adó- és vámigazgatás; magánbiztonság és katasztrófavédelem tématerületekről lehet jelentkezni. A pályázatban megjelölt határidőig összesen nyolcvanhét érvényes pályázat érkezett tizennégy országból, amelynek eredményeképpen a Ludovika Scholars keretében közel hússzoros túljelentkezés mellett öt vendégoktatót fogadott az NKE október 24–30. között. Az NKE-n töltött egy hét során a különböző tudományterületek szakértőinek nyilvános előadásain az érdeklődők betekintést nyerhettek a kutatók szakterületeinek egy-egy szegmensébe.

Zsigmond Andrea, a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem adjunktusa a legfrissebb kutatások alapján ismertette az ásványvizek fő ásványi összetevőinek egészségre gyakorolt hatásait az NKE Víztudományi Karának (VTK) bajai campusán tartott előadásában. A szakember lapunknak elmondta, hogy a vízkészletekkel kapcsolatos kutatási programokban vesz részt, és mivel a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem évek óta együttműködik az NKE-vel, szerette volna jobban megismerni az intézményt, különös tekintettel a Víztudományi Karra, ezért jelentkezett a programra. „Ez a pályázat két okból is fontos számomra: lehetőségem van megismerni a VTK oktatói és kutatói csapatát, valamint angol nyelvtudásomat fejleszthetem előadások tartásával, a hallgatókkal, valamint az oktató kollégákkal való beszélgetéssel. Örömmel tölt el, hogy megismerkedem a VTK oktatási-kutatási témáival, hogy megnézhetem az ottani laboratóriumi berendezéseket, és bemutathatom a VTK hallgatóinak azokat a vízkészlettel kapcsolatos kutatásokat, amelyekben a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetemmel részt veszünk” – összegzett Zsigmond Andrea.

Nina Sajić, a Banja Luka Egyetem Politikatudományi Karának nemzetközi kapcsolatok adjunktusa, Bosznia-Hercegovina korábbi UNESCO-, franciaországi, algériai és romániai nagykövete, korábbi elnöki külpolitikai tanácsadó a föderalizmus válságkezelésben betöltött szerepéről tartott előadást az ÁNTK meghívottjaként. Az NKE Magyarország olyan oktatási modellre rendelkező felsőoktatási intézménye, amely valószínűleg nemcsak az országban, hanem a régióban és Európában is egyedülálló – hangsúlyozta lapunknak Nina Sajić. Az adjunktus reményét fejezte ki, hogy a Ludovika Scholars Program megnyithatja az utat az NKE és a Banja Luka Egyetem közötti szorosabb együttműködéshez, amely segítené mindkét egyetem nemzetköziesedését. „A Ludovika Scholars keretében itt töltött időm hozzájárulhat a közös programok, konferenciák, nyári egyetemek, workshopok szervezési lehetőségeinek feltárásához, valamint hozzájárulhat az oktatói-tudományos hálózatépítéshez. Személyesebb szinten pedig ez a program abban segít, hogy tanítási tapasztalataimat nemzetközi kontextusban bővítssem, és hozzájáruljon magam és az NKE hallgatói és oktatói közötti interkulturális eszmecseréhez” – emelte ki Nina Sajić.

Jonatan Lerga, a Mesterséges Intelligencia és Kiberbiztonsági Központ, valamint a Rijekai Egyetem Műszaki Kar Információfeldolgozó Laboratóriumának vezetője a mesterséges intelligencia (MI) alkalmazási területeit mutatta be nyílt tanóra keretében az Eötvös József Kutatóközpont meghívására. A professzor lapunknak elmondta, több szálon is kapcsolódik hazánkhoz. Egyrészt többször járt már magyar egyetemeken, ahol együttműködések alakított ki, amelyek eredményeként publikációk születtek neves nemzetközi folyóiratokban. Kutatásaiban pedig felhasználja Rényi Alfréd magyar matematikus a valószínűségszámítás számelméleti fejlesztése során kidolgozott információelmélet és kódolás egy részét. „Mindig hasznos, ha egy kutató olyan nemzetközi ösztöndíj elnyerésével bővítheti ismereteit, tapasztalatait, mint a Ludovika Scholars Program. Ez a program jó lehetőség az új barátságok és együttműködések kötésére, valamint segít bővíteni kutatói hálózatomat is” – fogalmazott Jonatan Lerga.

A cseh haderőt érintő logisztikai kihívásokkal nyílt előadás formájában ismertette meg hallgatóságát Pavel Foltin ezredes, a brünni/brnói Védelmi Egyetem stratégiai és minőségbiztosítási rektorhelyettese a Hadtudományi és Honvédtisztképző Karon. Az ezredes kiemelte, hogy jelentkezésének fő oka az volt, hogy 2001 óta személyes kapcsolatot ápol a Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar (HHK) munkatársaival. „Nagyra értékelem a Ludovika Scholars Programot, mert alkalmas arra, hogy közös szakmai tevékenységet folytassak a HHK-s kollégákkal, és továbbfejleszthetem a már meglévő szakmai kapcsolataimat. A programban való részvételnek köszönhetően lehetőségem van személyesen jelen lenni az NKE-n, és így lehetőségem nyílik megbeszélni a jelenlegi és jövőbeni együttműködések egyes témáit”. A professzor rávilágított arra, hogy mindez magában foglalja nemcsak a FOURLOG Logisztikai Kiképzés hallgatói-oktatási program és a MAGLITE gyakorlatok megvalósításában

való együttműködést, de az oktatói mobilitás és hallgatói mobilitás koordinálása, valamint a doktoranduszok szakmai gyakorlatának keretében történő együttműködések is. „A Ludovika Scholars Programban való részvétel eredményeképpen a jövőben bővíteni szeretném az NKE-vel meglévő együttműködést, valamint konzultációt, szakmai megbeszéléseket folytatni az oktatási és kutatási tevékenységekkel kapcsolatban. A nemzetközi ösztöndíjprogramban való részvétel ugyanakkor a Cseh Nemzeti Akkreditációs Hivatal szempontjából is a tanulmányi program garanciáinak egyik igen pozitívan értékelt része” – jelezte Pavel Foltin. A fentebb említettekkel kapcsolatban megjegyezte: „A HHK kollégáival sort kerítettünk a FOURLOG-gyakorlat fejlesztésének lehetőségei, valamint hallgatóink

és oktatóink mobilitási támogatási kérdéseinek megbeszélésére. Tervezzük továbbá megvitatni a NATO Tudomány a Békéért és a Biztonságért (SPS) című programján belüli közös projekt előkészítésének lehetőségét, és a Horizon Europe projekt előkészítéséhez szükséges dokumentumok kidolgozását” – szövegzte le Pavel Foltin.

Szöveg: Sallai Zsófia
Fotó: Szilágyi Dénes

Andrés Pastrana Arango -

a keresztény demokrácia

nemzetközi képviselője

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Szenátusa Tiszteletbeli Polgári címet (civis universitatis honoris causa) adományozott Andrés Pastrana Arangonak, a Kolumbiai Köztársaság korábbi elnökének a Ludovika Főépület Szent László-kápolnájában október 13-án.

Az ünnepséget az egyetem rektora nyitotta meg. „Büszkék vagyunk arra, hogy a Ludovika mindig is nemzetünk erős pillére volt az államigazgatás, a rendvédelem és a katonaság hivatásos személyzetének képzésével és nevelésével” – emelte ki Deli Gergely. Az Egyetem Tiszteletbeli Polgára cím ismertetése során a rektor hozzátette: „A díjat azért alapítottuk, hogy elismerjük azokat a kiemelkedő szakembereket, akik képesek példát mutatni egyetemünk polgárai számára. A díj egyben szimbolizálja az évtizedes szakmai kiválóságot, a szorgalmas munkát és a kitüntetett által képviselt értékeket.” Winston Churchill, az Egyesült Királyság egykori miniszterelnökének szavait idézve Deli Gergely zárásként úgy fogalmazott: annak a nemzetnek, amelyik elfelejti a múltját, nincs jövője.

Az elismerésben részesült nemzetközi kiválóságot méltató beszédében Koller Boglárka, az NKE nemzetközi rektorhelyettese hangsúlyozta, az elismerés mögött olyan életút áll, amelynek során a korábbi kolumbiai elnök fontos lépéseket tett országa fejlesztése és megerősítése érdekében: harcolt a kábítószer-kereskedelem, a gerillaháborúk és a korrupció ellen. Ezen felül Andrés Pastrana Arango apja – Misael Pastrana Borrero 1970 és 1974 között volt Kolumbia 23. elnöke – nyomdokaiba lépve elköteleződött a közügyek iránt, valamint az USA-ba delegált korábbi nagyköveti posztja révén hazája külpolitikai megítéléséért. Békepárti tevékenységet folytatva a Kereszténydemokrata Internacionálé (Centrist Democrat International, CDI) elnökeként, amely a kereszténydemokrácia érdekében a közérdekű doktrinális és politikai kutatásokat végez, Pastrana, támogatva mások mellett a magyar pártok esatlakozását a szervezethez, a kereszténydemokrácia eszméinek terjesztésén dolgozik. „A CDI egy keresztény indíttatású szervezet, amely az emberi méltóságot tekinti a politika alapjának. Ez a szemlélet közel áll a szívünkhöz, különösen itt, a Ludovika történelmi kápolnájában

CIVIS UNIVERSITATIS HONORIS CAUSA

Az Egyetem Tiszteletbeli Polgára cím bevezetése hiánypótló jellegű: azon hazai és külföldi szakembereknek adható, akik világviszonylatban is a legelismertebbek közé tartoznak, a közigazgatás, rend- és honvédelem, illetve a közélet területén kiváló és példaértékű gyakorlati eredményeket értek el. A kitüntetés adományozásával a díjazottat a Civis Universitatis, az NKE polgárai között tisztelt személyként üdvözlük. A díj egyben szimbolizálja az évtizedes szakmai kiválóságot, a szorgalmas munkát és a kitüntetett által képviselt értékeket.

állva, ahol az egykori Magyar Királyi Ludovika Katonai Akadémián a keresztény értékek képezték a tisztképzés alapját” – hangsúlyozta Koller Boglárka. Köszönőbeszédében Andrés Pastrana Arango egyebek mellett leszögezte: Magyarország a világ egyik legrégebbi országa gazdag történelmi emlékekkel. „Ahogy önök, mi, kolumbiaiak is szeretjük a szabadságot” – hangsúlyozta, kiemelve: a Kolumbiai Köztársaság volt az a latin-amerikai állam, amely „a leghangosabban hirdette a demokráciáját”, hiszen Magyarországhoz hasonlóan „mindannyian megtapasztaltuk a kommunista terror mindennapjait, és ezért küzdünk a demokráciáért”.

A Kereszténydemokrata Internacionálé elnökeként úgy véli, a békének kell újra utat törnie a világban. „1988-ban, amikor Pablo Escobar emberei elraboltak, öt nap után szabadított ki a rendőrség” – mesélte Pastrana, így az NKE karait méltatva felhívta a figyelmet a rendőrség és a katonaság munkájának fontosságára, emellett elárulta: fogsága után felépítette Latin-Amerika legerősebb katonaságát, és megállíthatatlanul küzd a korrupció és az antidemokratikus berendezkedés ellen. „Örökké a szívemben viselem önöket és az önök csodálatos Budapestjét” – zárta gondolatait.

Szöveg: Pap Melinda Patrícia

Fotó: Szilágyi Dénes

Hadietikai kutatásokat indukál az új együttműködés

Katonai etikai kutatások indulnak a Nemzeti Közsolgálati Egyetem (NKE) és a Katonai Ordinariátus együttműködési megállapodása nyomán. A Ludovika Főépület Zrínyi Termében tartott ünnepélyes aláíráson bemutatták a Ludovika Egyetemi Kiadó gondozásában megjelent, Petruska Ferenc – Ujházi Lóránd (szerk.): Vallás és biztonság kapcsolatának egyes kérdéseiről című könyvet, amely az Eötvös József Kutatóközpontban (EJKK) működő Vallás és Társadalom Kutatóintézet kutatásainak eredménye.

Megnyitójában Deli Gergely rektor arról beszélt, hogy a vallási közösségek küldetéséhez a társadalmi rend alakítása és a béke előmozdítása is hozzátartozik, „a válságkezelésben és a háborúetikai kérdések értékelésében a vallási közösségek helye az elmúlt évtizedekben megerősödött”. Az NKE rektora kiemelte: a katolikus egyház szervezeti struktúrája és komplex etikai, társadalmi tanítása miatt is kiemelkedik a többi vallási közösség közül. „A pápai és a szentszéki dokumentumok nem hagynak kétséget afelől sem, hogy az új típusú biztonsági és a háborúetikai kihívások mögött olyan klasszikus etikai kérdések húzódnak meg, mint az igazságosság, az arányosság, az ártatlanok védelme, a háborút viselő főhatalom” – fogalmazott Deli Gergely, aki kiemelte: a biztonsághoz kapcsolódó egyházi tanítás számos tudományt érint, a Nemzeti Közsolgálati Egyetemen pedig évek óta vannak olyan kutatások, amelyek a Ferenc pápa által is meghirdetett

transzdiszciplináris módszerekkel dolgoznak. Ennek kézzelfogható eredménye többek között a Vallás és biztonság kapcsolatának egyes kérdéseiről című tanulmánykötet, az évente kiadott magyar és angol nyelvű mű a keresztényüldözésről, a nemzetközi és hazai konferenciák vagy a területen kibontakozó nemzetközi együttműködések sora. Ilyen az a formalizált megállapodás, amely az NKE és a Katonai Ordinariátus között született. Ebben az ordinariátus számíthat az NKE tudásbázisára, humán kapacitására, az egyetem pedig különösen is számít az egyházi szervezet tapasztalataira, amely hozzájárulhat az intézmény nemzetköziesítéséhez – szögezte le Deli Gergely. Ujházi Lóránd intézetvezető, az NKE Eötvös József Kutatóközpont Vallás és Társadalom Kutatóintézetének kutatási tevékenységét mutatta

be. Mint mondta: az NKE égisze alatt szerteágazó országos és nemzetközi kutatói és intézményi együttműködésük van, amelynek eredménye 200 akadémiai közlemény, különféle szakfordítások, vagy a kormányzati szervekkel történő kooperáció, utóbbiak kézzelfogható eredménye a Budapest-jelentés a keresztényüldözésről című kötet. Az intézetnek számos kutatása van többek között a vallásszociológia, a szekularizmus társadalmi hatásai, az iszlám, a neoprotestáns közösségek, a Katolikus Karitás vagy éppen az állam és egyház kapcsolatának

vizsgálata, illetve a Szentszék válságkezelési gyakorlatának elemzése témáiban, a mostani együttműködéssel pedig katonai etikai kutatások indulhatnak. A vizsgálatok a katonai missziók során jelentkező vallás-etikai kérdések feltárására irányulnak. Vizsgálják majd a vallás és a haderő kapcsolatát, az egyház tanítását az új típusú fegyveres konfliktusokról, de olyan katonai etikai kérdéseket is kutatnak, amelyek a terrorizmussal, vagy a csapásmérésre alkalmas távirányítású fegyverekkel kapcsolatosak, illetve vallás- és katonapszichológiai kérdések is terítékre kerülnek – sorolta Ujházi Lóránd. Az együttműködés a Katonai

Ordinariátus és a külszolgálatban jelen lévő tábori lelkészek számára is hasznos lehet – erről Markovics Milán Mór őrnagy, kiemelt vezető tábori lelkész beszélt. Jelezte: jelenleg az ordinariátus három tagja teljesít külszolgálatot Irakban, Boszniában és Koszovóban, ők segíthetnek az adott terület vallási közösségeinek és kihívásainak tudományos igényességű feltárásában. A kutatómunka fontos feladatuk, de a tábori lelkészek alapvető célja ott lenni, ahol a katonák vannak, legyen szó hadgyakorlatról vagy missziókról – rögzítette Markovics Milán Mór.

A megállapodást Deli Gergely rektor és Berta Tibor dandártábornok, római katolikus tábori püspök, katonai ordinárius látta el kézjegyével. Vallási szélsőségek, a vallásszabadság határai, védelmi biztonság a migráció kérdéskörében, a háború fogalma a vallásbőleleletben, az igazságos háború, a Közel-Kelet vallásai, vallásföldrajz, békefilozófiai kérdések – egyebek mellett ilyen témákat járnak körbe azok a tanulmányok, amelyek az eseményen bemutatott a Vallás és biztonság kapcsolatának egyes kérdéseiről című kötetben helyet kaptak. Elhangzott: a mű a Vallás és Társadalom Kutatóintézet vezetője Ujházi Lóránd és kutatója Petruska Ferenc szerkesztésében látott napvilágot, a közreműködő 15 szerző között van például jogász, geológus, filozófus és történész is. A kötet lektora Padányi József vezérőrnagy, a Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar egyetemi tanára és a Katonai Műszaki Doktori Iskola vezetője, aki a bemutatón arról beszélt: a mű

újdomsága vallás és biztonság kapcsolatának tudományos igényességű vizsgálata, a transzdiszciplinaritás, a különböző tudományterületek összekapcsolása eltérő szemlélettel közelítik meg a témát. Mindezt pedig tapasztalt szerzőgárdával, ami garantálja a minőséget. Az NKE professzora szerint a vallás és társadalom viszonyainak jövője súlyos etikai kérdéseket vet fel kutatási oldalon is. A „távrolról ölés”, a drónok megjelenése a hadviselésben átrajzolja annak történetét, és megváltoztatja a hadszínteret is. A történelem első évszázadaiban a szárazföldön zajlottak a csaták, később a levegőben, majd a tenger alatt, napjainkban pedig az űr és a kibertér is művelési terep lett. A következő hadszíntér talán a „mentális tér” lesz – mutatott rá a jövő etikai kérdéseket is felvető dilemmáira Padányi József. Berta Tibor római katolikus tábori püspök a kötetbemutató kerekasztal-beszélgetésen arra irányította a figyelmet, hogy mit tehet az egyén a mostani háborús helyzetben: „Imádkozzon és törekedjen a belső békére” – hangzott a válasz. A vallás és biztonság aspektusairól szóló könyv a világbéke fontosságára is felhívja a figyelmet, amelyet a vallások garantálhatnak, ebben pedig a katolikus egyháznak és a tábori lelkészeknek is szerepe van. Berta Tibor szerint a kötet segítség a szolgálatteljesítő tábori lelkészek számára is, akiknek az a feladata, hogy kísérik a katonákat útjukon, hogy azok misszióban vagy bárhol a szolgálatuk során megélhessék katolikus voltukat. A háború és béke problematikáját vizsgáló könyv ebben lehet segítség számukra – mondta a tábori püspök.

Szerző: Tasi Tibor

Új nemzetközi ösztöndíjprogram hallgatóinknak

Huawei European Innovation Day 2022 címmel szervezett nemzetközi konferenciát a Várkert Bazárban a Huawei Technologies, ahol bemutakoztak a cégcsoport legújabb fejlesztései, valamint a vállalat európai partnerei, így az NKE is. A technológiai seregszemplén Radosław Kędzia, a Huawei Technologies északi és közép-kelet-európai regionális alelnöke bejelentette, hogy a cégcsoport által indított Seed for the Future ösztöndíjat több európai egyetem mellett immár az NKE hallgatói is elérhetik.

Az erre vonatkozó szerződés ünnepélyes aláírása előtt Deli Gergely, az NKE rektora elmondta, az egyetem tehetséggondozó programjai folyamatosan fejlődnek, de mindig öröm, ha hozzá új nemzetközi partnerek csatlakoznak. A Huawei Technologies-szel aláírt szerződés a cégcsoport által kínált ösztöndíjprogramot az NKE hallgatói előtt is megnyitja. A kínai céggel több

közösen vallott érték mellett az innovációba, a nemzetköziesítésbe és a sokrétű partneri együttműködésekbe vetett hit köti össze az egyetemet. Mindkét fél elkötelezett abban, hogy ezen értékeket átadja a fiataloknak, Magyarország és Európa jövő vezetőinek. Emlékeztetett, hogy az egyetem már gondoz közösen egy projektet a világ egyik vezető technológiai szereplőjével. E kapcsolat

a rektor szerint kiváló példája annak, hogy az üzleti szféra hogyan képes hatékonyan támogatni az akadémiai kutatásokat.

Mint az eseményen is elhangzott, a NKE Víz tudományi Karán (VTK) működő Hullámtéri Kutatóműhely munkáját az NKE és a Huawei Technologies által korábban megkötött együttműködés segíti. Ennek értelmében a hazai vízgazdálkodás stratégiai

területeit érintő kutatásokhoz a cégcsoport biztosítja – csendes és zöld megoldásokkal – a szükséges energiát, valamint a gyors internet-összeköttetést. Éppen ezért kapott meghívást a szervezőktől a konferencia egy későbbi panelbeszélgetésére Tamás Enikő Anna, az NKE VTK Területi Vízgazdálkodás Tanszékének docense. Mint elmondta, a technológia nagyon komolyan képes segíteni a vízzel kapcsolatos tudományos kutatásokat, a digitalizáció ugyanis egyre könnyebbé és gyorsabbá teszi a terepmunkát. Nem véletlen, hogy ezen a területen az első számítógépek már a hetvenes években megjelentek.

A Gecse Mariann, a Huawei Technologies magyarországi és nyugat-balkáni közkapcsolati és kommunikációs igazgatója által moderált panelen a környezetvédelem és a technológia együttműködése kapcsán szót kapott még Omar Richardson, a norvég Simula Consulting kutatója, Christian Schulze, a Bécsi Egyetem Botanikai és Biodiverzitás-kutatási Tanszékének tanára, valamint David Morris, az Egyesült

Nemzetek Szövetsége Ázsiai és Csendes-óceáni Gazdasági és Szociális Bizottsága fenntartható üzleti hálózatokért felelős alelnöke.

György László, a Kulturális és Innovációs Minisztérium innovációért és felsőoktatásért felelős államtitkára az eseményen elmondta, a magyar kormány egyik kiemelt célja, hogy

hazánk 2030-ra Közép-Európa kiemelt tudásközpontjává váljon. Hozzátette, a magyarok képesek kritikusán gondolkodni, e képességük pedig – a megfelelő partnerekkel együttműködve – bárhol a világban kiemelkedő problémamegoldóvá teszi őket.

Szerző: Sarnyai Tibor
Fotó: Szilágyi Dénes

Új vasfüggöny emelkedhet?

Hogyan befolyásolja az orosz–ukrán háborút a történelem, az identitás, a nemzetközi jog és a formálódó új világrend? E kérdés kapcsán cseréltek eszmét a Stanford Egyetemről érkezett történész professzorral hazai szakértők.

A nemzetközi jog és azon túl: Közép-Európa geopolitikai kihívásai címmel rendeztek kerekasztal-beszélgetést a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) és a Mathias Corvinus Collegium (MCC) közös szervezésében Norman Naimarkkal, a kaliforniai Stanford Egyetem Közép-Európát kutató történész professzorával, Varga Rékával, az NKE Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar dékánjával, valamint

Mártonffy Balázzsal, az egyetem Amerika Kutatóintézetének vezetőjével. Az eszmecserét Sándor Lénárd, az MCC Nemzetközi Jogi Műhelyének vezetője moderálta október 19-én, a Ludovika Szárnyépület John Lukács Társalgójában.

Az előadók bemutatása után Sándor Lénárd kiemelte, a mai beszélgetés színvonalát bármely vezető egyetem megirigyelné. Moderátorként a

beszélgetés kereteit az orosz–ukrán háború történeti háttérének, a nemzetközi jog vonatkozó szabályainak és a konfliktus lehetséges feloldásának vizsgálatában jelölte ki.

Norman Naimark ennek kapcsán arról beszélt, hogy a háború ideológiai háttere az orosz gondolkodásban a legutóbbi húsz évben folyamatosan jelen volt, eredete viszont sokkal régebbi. E szerint az Orosz Birodalom Ukrajna

nélkül nem létezhet, az ukránoknak nincs saját nemzetük, és nem érdemlik meg, hogy Moszkvától függetlenek legyenek. Eközben az ukránok egyre inkább Európa felé közeledtek, hiszen egyre nagyobb szükségük volt a tőkére, a nemzetközi befektetésekre. Putyin válasza erre az volt, hogy a kijevi neonácik akadályozzák, hogy az ukránok megismerjék valódi természetüket, végül február 24-én elindította hadseregét.

Varga Réka a beszélgetésen elsősorban a háború nemzetközi jogi aspektusairól beszélt. Elmondta, hogy a nemzetközi jog háborúban és békében egyaránt keretrendszerrel biztosít a nemzetek közötti kapcsolatokhoz. E szerint Oroszországnak nem volt joga háborút indítani, noha Putyin megpróbálta a nemzetközi joggal keretezni agresszióját. A dékán kiemelte, amíg a világ vezetői hivatkoznak a nemzetközi jogra, voltaképpen elismerik azt, ami mindenképpen jó hír. A háború kapcsán szintén fontos kérdés, a jogsértésekre adott nemzetközi közösség reakciója. Természetesen elítélték azt, ám pozíciójukat gyengíti, hogy e szabályokat korábban már más államok is megsértették.

A dékán kiemelte, a gyakorlatban az egyes államok eldöntik, hogy mit akarnak tenni, majd ezt megpróbálják a nemzetközi jog keretei közé szorítani. A Nyugat politikai akarata pedig most az, hogy nem akar közvetlenül belekeveredni a háborúba. A dékán hozzátette, a nemzetközi jog egyetlen legális megoldást ismer a háború befejezésére: mégpedig azt, hogy Oroszország kivonul Ukrajnából. A konfliktus feloldásában végül lehet kompromisszum, de elvileg semmilyen megállapodás nem kényszeríthető ki erővel. Ettől függetlenül az államok elfogadják a békét, ahogyan Koszovó példája is mutatja. A magyaroknak sem kell bemutatni a kiereszszakolt nemzetközi békeegyezmények következményeit.

Mártonffy Balázs a téma kapcsán azt emelte ki, hogy fontos az identitás és a nemzetközi jog, de a valódi kérdés az, hogy a mélyben milyen erők mozgatják a folyamatokat. Oroszország a vesztes oldalon találta magát a hidegháború után, ez pedig – legalábbis Putyin szerint – rossz. Ennél még komolyabb veszteségnek látta volna elengedni Ukrajnát a NATO felé. A kirobbantott háború ugyanakkor komolyan megszegi a játékszabályokat. Az USA most azt szeretné, hogy az ENSZ tagállamai világosan foglaljanak állást a kérdésben. Addig pedig, míg Kína és India nem ítéli el egyértelműen az orosz agressziót, a világrendben interregnum van. Mártonffy szerint ismét újfajta hidegháborús környezet kezelehető, amely ellen csak a globalizáció gazdasági és egyéb előnyei szólnak. Az amerikai történész a beszélgetés során azt is kiemelte, Ukrajna túl nagy és fontos, hogy a NATO figyelmen kívül hagyja sorsát, a törvénytelen háborúnak pedig bizonyosan komoly következményei lesznek. Elég csak arra gondolni, hogy ismét egy nukleáris háború veszélyében élünk, akárcsak a kubai válság idején. Az emberek aggódnak, a vezetőknek reagálni

kell. Ugyanígy látható: a korábban szinte természetes és gazdag orosz–ukrán kapcsolatok mára tökéletesen befagytak. Így az is előfordulhat, hogy új vasfüggöny ereszkedik Oroszország és Európa közé.

Közép-Európa pedig – bármi is legyen a háború következménye – máris érintettje a harcoknak, hiszen Lengyelországban ma kétféle ukrán él, ahogyan Magyarországra is érkeznek a menekültek. A Balti-államok attól rettegenek, ha Ukrajna elesik, akkor ők következnek. Lengyelország pedig most annak örül, hogy nem ők, hanem az ukránok háborúznak Oroszország ellen – ezért is támogatják őket feltétlenül. Akadnak persze, akik kevésbé kritikusak Putyinnal, de ugyanúgy szeretnék, hogy befejeződjék ez a konfliktus. Ugyanis ez a háború olyan szörnyű tragédia, amely miatt nem csak Európa, de az USA polgárai is aggódnak.

Szerző: Sarnyai Tibor

Fotó: Szilágyi Dénes

A témáról bővebben az NKE tudományos és ismeretterjesztő portálján olvashat.

ludovika^{HU}
Az NKE tudományos platformja

KONFERENCIA A VILÁGŰR MEGHÓDÍTÁSÁRÓL

Nemzetközi konferenciát rendezett Európai űrpolitika – Ambíciók, autonómia és biztonság címmel a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Eötvös József Kutatóközpont (EJKK) Világűrjog és -Politika Kutatóintézete (VPKI) a Ludovika Főépület Széchenyi Dísztermében. A konferencia támogató társszervezői a Külgazdasági és Külügyminisztérium, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, valamint a Paris-Saclay Egyetem voltak.

Az esemény megnyitóján Deli Gergely, az NKE rektora elmondta: a világűr megfelelő szabályozása egyre több kihívással szembesül, ezért érdemes a kérdésekről immár nemzetközi konferenciát szervezni. Bejelentette azt is, hogy az NKE nyerte el az Európai Űrjogi Központ nagy presztízsű, immár harminc éve megrendezett nyári egyetemének rendezési jogát 2023-ra. A rektor szerint ma új világkorszak hajnalán vagyunk, hiszen a gazdaságot és a társadalmat egyre több technológia szolgálja ki az űrből. E fejlődésből nem szabad kimaradnunk, ugyanakkor a megfelelő kereteket kialakítani a társadalomtudományok szakértőinek felelőssége. Az NKE rendkívül büszke lehet arra, hogy az egyetlen olyan hazai kutatóműhelynek ad otthont, amely hivatalosan is kapcsolódik az Európai Űrjogi Központhoz.

A társrendezők részéről Sztáray Péter, a Külgazdasági és Külügyminisztérium energiaellátásért és biztonságpolitikáért felelős államtitkára ehhez hozzátette: Magyarországnak komoly múltja van, és fontos jövője lehet a

folyamatosan fejlődő űrtevékenységekben. Természetesen nem szeretnénk kimaradni az űrtechnológia jelentette gazdasági fellendülésből sem, ebben a hazai kis- és középvállalkozások beszállítóként kaphatnak majd komoly szerepet. Emellett az űrnek biztonságunk szempontjából is stratégiai fontossága van.

Koltay András, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság és a Médiatanács elnöke arról beszélt, hogy az űr szabályozásának egyszerre kell biztonságosnak és rugalmasnak lennie. Az űrbeli kommunikáció jogi hátterének nemzetközi tisztázásához széles körű konszenzus szükséges, amelyet elérni elsősorban idő, pénz és türelem kérdése. Magyarország hazai szabályozási törekvéseit és a területen meglévő szakértelmét szerencsére a nemzetközi közösség is számontartja már.

Az Európa űrpolitikai vívmányai címet viselő nyitó panelbeszélgetést Bartóki-Gönczy Balázs, az NKE EJKK VPKI vezetője moderálta. Szót kapott Kai-Uwe Schrogl, az Európai Űrügynökség politikai

ügyekért felelős különleges tanácsadója, valamint Isabella Poldrugo, az Európai Bizottság Világűrpolitikai Csoportjának helyettes vezetője. Elhangzott, hogy Magyarország nagyon fontos, aktív és dinamikus partner az űrtevékenységekben. Európa az űrkutatások tekintetében jelenleg még a középmezőnybe tartozik, egyelőre a kutatások büdzséje jelentősen elmarad például a NASA költségvetésétől. Nagyon fontos, hogy Európa ne maradjon ki a világűr meghódításából, azaz legyünk képesek kihasználni a technológiák gazdasági, biztonsági és társadalmi előnyeit. Az egyetemeknek ezen a területen kiemelt feladatuk van. A konferencia másnapján, október 14-én a hallgatók kaptak főszerepet, ugyanis a Space Policy Student Symposiumon tíz hallgató és doktorandusz neves nemzetközi zsűri előtt mutathatta be a világűr fenntartható használatával, illetve biztonság- és védelempolitikai aspektusaival kapcsolatos kutatásait.

Szerző: Sarnyai Tibor,

Fotó: MTI

A témáról bővebben az NKE tudományos és ismeretterjesztő portálján olvashat.

ludovika^{HU}
Az NKE tudományos platformja

Innováció a fenntartható jól(l)étért

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) is részt vesz az innovációs ökoszisztéma felépítésében; az intézmény az állami szférát célozza kutatás-fejlesztés-innovációs elképzeléseivel, míg az egyetemen belüli innovációt számos készülőben lévő termék is megtestesíti – erről Kohut Balázs fejlesztési igazgató beszélt az Innovációs Kiállítás és Szakmai Napokon. Az Oktatási Központban tartott kétnapos seregszemlén elhangzott az is: Magyarország 2030-ra Európa legjobb tíz, fejlesztések között élen járó országa közé szeretne tartozni, ami jelentős elmozdulás lenne a jelenlegi 21. helyről.

Az Innovációs Kiállítás és Szakmai Napokon a víztudomány, a hadtudomány, a felsőoktatás és ipar együttműködése, valamint a rendszertudomány és az államtudomány innovációi kerültek terítékre. „Egyik sokk a másik után ér minket, és a változásokra válaszokat kell adnunk. Az Innovációs Kiállítás és Szakmai Napok pedig az Egyetem válasza arra a kérdésre, hogy milyen reakciót tud adni a mai világra” – fogalmazott köszöntőbeszédében Kohut Balázs, az NKE Fejlesztési Igazgatóságának

vezetője. A hagyományteremtő jelleggel megrendezett kiállítás jelentőségét mutatja többek között az is, hogy már az első alkalommal kétnaposra kellett tervezni. „Nagy feladatot, óriási lehetőséget is rejt magában az egyetemen keletkezett tudásanyag piaci hasznosítása” – hívta fel a figyelmet megnyitóbeszédében Kristó Katalin fejlesztési rektorhelyettes. Hozzátette: „Ennek érdekében a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal 2019-ben útjára indította az új egyetemi innovációs ökoszisztéma-rendszert.”

A program keretében megvalósuló Közszolgálati Technológia Transzfer Kezdeményezés (KTTK) projekt célja, hogy az NKE olyan innovatív egyetemé váljon, amely versenyképes, hazai és nemzetközi innovációs tudásközponttal rendelkezik, továbbá az oktatás és kutatás területén a társadalmi és gazdasági kihívásokra válaszolni képes intézményként működik. A rendezvényen a Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar (HHK) a tudományos területen folyó széles körű

kutatásait mutatta be, de kiállítóként is várta a partnereket.

A Víz tudományi Kar (VTK) a víz tudományi laborok munkáját, valamint azokat az együttműködési lehetőségeket tárta fel, ahol a VTK mint szolgáltató jelenik meg. Az Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar (ÁNTK) egy, a tudományos kutatásokat támogató projektet mutatott be, amely a hatékony és professzionális adatfelvételt, elemzési lehetőséget kínálja költséghatékony módon. A Rendészettudományi Kar (RTK) pedig a határrendészethez kapcsolódó együttműködéssel is megismertette a hallgatókat.

Víz tudományi szerepvállalás

„Nem szabad elfelejtenünk, hogy az elmúlt hét hónapban milyen aszály volt, és fontos látnunk a vízgazdálkodás ciklikusságának jelentőségét” – hangsúlyozta nyitóelőadásában az NKE VTK dékánja. Bíró Tibor a kar kutatási eredményeinek bemutatásával hívta fel a figyelmet a hazai vízgazdálkodási problémákra. A dékán Magyarország vízhiányát elemelve kiemelte: „a vízmederhálózat hazánk területén kedvezőtlen, a hullámterek ökológiai szerepe megszűnni látszik, vizeink kiszáradnak.” Leszögezte: hazánk vízerő-potenciáljának 70 százaléka a Dunán található, így duzzasztási szelvényeket kellene kialakítani Nagymaros, Adony és Fajsz térségeiben. Mindennek okán a VTK zászlóshajója lett a hullámterek mozaikossá tételének – hangsúlyozta Bíró Tibor. Hozzátette: Magyarország villamosenergia-fogyasztásának 10-12 százalékát lehetne (törpe)vízerőművek által biztosítani. Ennek fényében a VTK Nemzeti Víz tudomány és Víz biztonsági Laboratóriuma vállalta a hullámtéri innovációs feladatok módszertanának, adatértelmezésének és a felmérések struktúrájának elkészítését. A bajai műhelyből olyan

újítások kerülnek ki, mint az adaptív talajvízszint-szabályozás és az ehhez kapcsolódó precíziós vízrendezés, amelyek a belvíztömegek számításának alapjai. Zárásként Bíró Tibor felhívta a figyelmet: „Érdemes foglalkozni azzal, hogy a metán mellett hidrogént is nyerjünk ki a szennyvizekből, amelyre mikroalgák segítségével van lehetőségünk.”

Mire vágnak a hallgatók diploma után?

A rendezvényen az Oktatási Hivatal Felsőoktatási Elemzési Főosztályának vezetője mutatta be a végzős hallgatók munkaerőpiaci elvárásait és az elhelyezkedésükkel kapcsolatos tényeket. Goldfárthné Veres Edit az Oktatási Hivatal adatelemzési eredményeit ismertette. „Mire vágnak a hallgatók a felsőoktatási tanulmányok elvégzése után?” – tette fel a kérdést a főosztályvezető, kiemelve: a válaszadók több mint fele hazai cégeknél képzelel el a jövőjét, így megmutatkozik, hogy jobban preferálják a magánszférát a közigazgatásnál. A kerekasztal-beszélgetés résztvevői a felsőoktatás különböző aspektusaiba adtak betekintést. Goldfárthné Veres Edit felhívta a figyelmet arra, hogy az NKE végzettjeinek több mint 80 százaléka az állami szférában helyezkedik el, azonban országos szinten aránylag kevesebben jelentkeznek alapszakos diploma után további képzésekre.

A főosztályvezető kiemelte: mióta a bolognai rendszer alapján szerveződik a felsőoktatás, a hallgatók sokkal többször váltanak szakot, hagyják félbe tanulmányaikat; mindennek oka pedig a középiskola és a felsőoktatás közötti hiányos átmenet, vagyis az, hogy a diákoknak nincs ideje és lehetősége megfigyelni, merre orientálódnának legszívesebben. Bonnyai Tünde, az MVM Services Zrt. biztonsági szakértője korábban az NKE osztatlan képzésén végzettként úgy gondolja: meg kell tanítani a hallgatóknak, hogyan legyenek reziliensebbek a munkaerőpiaci változásokra.

Innovációs ökoszisztéma

Az Innovációs Kiállítás és Szakmai Napok eseményein az innovációs ökoszisztéma építéséről is szó esett. Tavaly elfogadták Magyarország 2030-ig szóló innovációs stratégiáját azokkal a területekkel, amelyeknek köszönhetően hazánk a kontinens legjobb tíz innovátora közé tartozhat az évtized végére, ami jelentős előrelépés a jelenleg 21. helyről. Bódis László innovációért felelős helyettes államtitkár előadásában elmondta: tavaly soha nem látott összeget, mintegy 318 milliárd forintot költött Magyarország kutatás-fejlesztés-innovációra, 2030-ra az a cél, hogy a keret elérje a GDP 3 százalékát. Az innovációk a fenntartható jólétet és

a jólétet szolgálják, a megvalósításhoz szükség van a nemrégiben átstrukturált intézményhálózatra, köztük az egyetemekre – hangsúlyozta az államtitkár, aki beszélt arról is: az innovációk egyetemi szférában való megjelenését mintegy 400 milliárdos működési forrással támogatta a kormányzat. Bódis László fontosnak nevezte az egyetemi és vállalati szféra minél szorosabb összekapcsolását, de cél az is, hogy 2030-ra minden harmadik kis- és közepes vállalkozás lehetőleg minden évben foglalkozzon innovációval. Ugyanilyen fontos a startup cégek létrehozása az egyetemeken belül, amit a tavaly négyezer egyetemistával zajlott Hungarian Startup University Program is szolgál. Az innovációban fontos cél a gazdasági és társadalmi hasznosulás, az államtitkár a kitörési területek között a gazdaság digitális átállását, a mesterséges intelligencia, az egészséggazdaság, a zöld átállás és a védelmi ügyek területeit nevezte meg. A másik kerekasztal-beszélgetésen a felsőoktatás és az ipar együttműködése került terítékre. Knisz Judit, a Víz tudományi Kar tudományos

főmunkatársa szerint az innovációhoz elengedhetetlenek az alapkutatások, de kulskérdés a megfelelő személy és a valós ipari probléma megtalálása is egy cégnél. Knisz Judit példaként megjegyezte: Belgiumban van olyan egyetem, amely külön telefontozólátot működtet, ahol tudják, melyik tanszék, mivel foglalkozik, így az ipari szereplők gyorsan képesek információhoz jutni és szakemberre találni fejlesztési problémáik megoldásához. Egykapus ügyintézés Magyarországon a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen működik – mondta Joó Attila, a BME Felsőoktatási és Ipari Együttműködés Központjának igazgatója. Pákozdi Gábor az MVM-csoport képviselőjében arra buzdította az egyetemi szféra képviselőit: bátran keressék ötleteikkel a nagyvállalatokat, például az ehhez hasonló rendezvényeken, mert a cégnél előfordult már, hogy ilyen

megkeresésből lett konkrét projekt. Pákozdi Gábor szerint jó irányba indult el az egyetemi ökoszisztéma, sorra alakulnak az egyetemi innovációs központok, irodák, például a kiállításnak helyet adó Nemzeti Közszolgálati Egyetemen is.

Szerző: Pap Melinda,
Sallai Zsófia, Tasi Tibor

Fotó: Szilágyi Dénes

A program az NKFI Alapból finanszírozott 2019-1.2.1-EGYETEMI-ÖKO-2019-00014 azonosítószámú, Közszolgálati Technológia Transzfer Kezdeményezés (KTTK) című projekt keretében, az NKE Innovációs és Technológiai Irodájának szervezésében valósult meg.

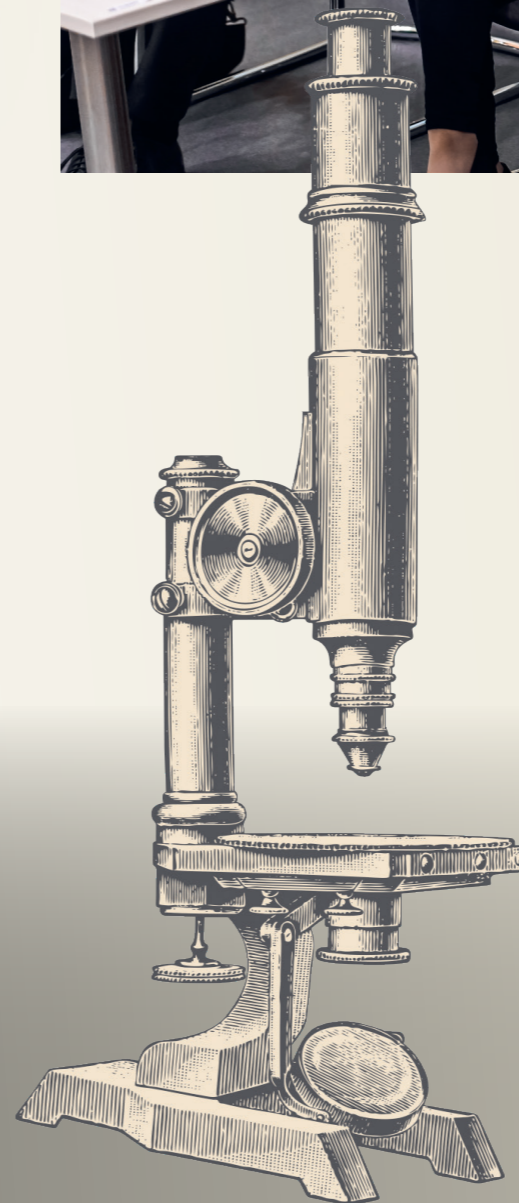
IZGALMAS PROGRAMOK A KUTATÓK ÉJSZAKÁJÁN

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) 2022-ben is tárt kapukkal várta a tudomány és kutatás iránt érdeklődőket a Kutatók Éjszakáján, szeptember 30-án. Az NKE képzési portfóliójával összhangban a közigazgatás, a rendészet és honvédelem, valamint a vízügy iránt érdeklődőknek kínált izgalmas, inspiráló előadásokat, kísérleteket, interaktív bemutatókat és játékokat mintegy harminc program keretében a Ludovika Campuson, a bajai Víz tudományi Karon, valamint Szolnokon. A rendezvény alkalmából közel kilencszáz látogatót fogadott az intézmény.

09.
30.
10.
01.

**KUTATÓK
ÉJSZAKÁJA**

A központi események helyszíne a Ludovika Campus volt, ahol a bemutatók mellett számos érdekes előadást hallgathattak meg az érdeklődők. A *Világok háborúja, a háborúk világa* című előadásban szó esett egyebek mellett az orosz–ukrán fegyveres konfliktus nemzetközi és jogi aspektusairól, humanitárius következményeiről, valamint a felek hadviselési taktikájáról is. A *Terrorizmus: a gyengék fegyvere* című előadás szakértői rávilágítottak arra, hogy nem is olyan egyszerű a terrorizmus fogalmának meghatározása; nem mindegy ugyanis, hogy morális vagy gyakorlati szempontból közelítjük meg a kérdést. Az *új űrverseny hajnalán? Világűr és emberiség a XXI. században* című előadásból pedig megtudhattuk, hogy Magyarország milyen sok szálon kapcsolódik a nemzetközi űrtevékenységhez, valamint hogy olyan új kihívások érik az űrszektor, amelyekre nemzetközi űrjogi szinten is reflektálni kell.

A kiberbiztonság aktuális kérdéseiről az *Ugyan, ki akarna engem meg hackelni? – A kibertér valós veszélyei az egyénekre és a digitális társadalomra nézve* című, valamint *A kibertér sötét oldala* című előadások keretében hallgathattak az érdeklődők. A programokon mások mellett az Eötvös József Kutatóközpont, az Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar, a Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, a Rendészettudományi Kar, valamint a Víz tudományi Kar előadói jóvoltából nyílt lehetőség új tapasztalatok szerzésére. Az Oktatási Központ aulájában a II. világháborús stratégiai hadijátékok mellett kutyás bemutatót lehetett megtekinteni, míg a Rendészeti Oktatási Épületben a bűnügyi helyszínelés gyakorlati kérdéseivel és a határvédelem modern technikai eszközeivel ismerkedhettek meg a látogatók. A 2022-es Kutatók Éjszakájának egyik különlegessége volt, hogy az »

NKE-re érkezők vezetéses látogatás keretében megtekinthették az idén tavasszal megnyílt, az 1808–1945 közötti időszakot több száz eddig soha nem látott műtárggyal, fotóval és dokumentummal, eddig ismeretlen filmfelvételekkel, modern, digitális vetített és VR-élményelemekkel bemutató Ludovika Történelmi Kiállítást is a Ludovika Szárnyépületében.

A repülés iránt érdeklődők VR repülősimulátoros bemutatót, UAS- és ballon gyakorlati bemutatót, a drónok irányításának alapjait, valamint egy magyar fejlesztésű 3D-s nyomtató látványos nyomtatási folyamatát is megnézhatték a Debreceni Egyetem szolnoki campusán.

Baján, a Víztudományi Karon (VTK) a résztvevők kipróbálhattak egy drónsimulátort és egy digitális homokozót, a Víztechnológiai Oktatóbázison betekintést kaphattak a víztisztítás rejtelméibe, és feltárult a mikroszkópok világa is. A labortechnikai bemutatón találkozhattak a MINI mobil hidraulikai csatorna keresztkérdéseivel, és testközelből ismerkedhettek meg a VTK mérőhajójával és új eszközeivel. A Sugovica-partra látogatók egy rendhagyó szabadulószobában is próbára teheték leleményességüket: a vízmérnöki szakma rejtelméibe vetve magukat kódok megfejtésével, záruk kinyitásával 30 perc alatt kellett

kijutniuk a lelakatolt irodából. Akik pedig tudományos, szakmai előadásokra voltak kíváncsiak ezúttal olyan aktuális témákban kaphattak tájékoztatást, mint a tudatos energiafelhasználás a válság küszöbén, elfogyhat-e a víz Magyarországon, vagy hogy milyen szerepe van a mesterséges intelligenciának a vízjelzésben.

Szöveg: Sallai Zsófia

Fotó: Bárdos Mónika,

Szilágyi Dénes,

Szilvássy László

REKVIEM AZ EMBERÉRT a TikTok-on

A TikTok ma már jellemzően 1-3 perces videók megosztására használt alkalmazás, egyértelműen az Alfa és a Z generáció kedvence, de a felület lehetőségeit sokan használják Sir Anthony Hopkinstól Gordon Ramsay-n keresztül Will Smithig. Miért ne alkalmazhatná a Nemzeti Közszolgálati Egyetem is saját hallgatói megszólítására, ha nem kevesebb mint a jövőnk, az emberi lét a tét? A 2022 nyarán felállt Környezeti Fenntarthatósági Intézet (KFI) feladatairól, kezdeti lépéseiről Kis Norbert intézetvezetőt kérdeztük.

● Miért javasolta, hogy éppen a mai napon beszéljessünk?

Szeptember 22-e van, az európai autómentes nap, amelyet 1998 óta 'ünneplünk'. De, ha kinézünk az irodám ablakán, láthatjuk, hogy az egyetemi parkoló dugig van autókkal, tehát a környezeti fenntarthatóság ügye kiemelkedően fontos és aktuális. Hozzáteszem, nyolc évvel ezelőtt életre hívtunk egy Fenntartható Fejlődési Intézetet – de ez az intézet beolvadt a Víztudományi Kar egyik tanszékebe 2017-ben, ezért most újra belefogtunk, mert a fenntarthatóságot, a környezeti, társadalmi, gazdasági, szellemi értelemben vett fenntarthatóságot, az emberi élet fenntarthatóságának ügyét az egyetemi közösség legfontosabb ügyévé kell tenni. Fel kell ismernünk, hogy az egyetem számára oktatási, kutatási, közösségépítési szempontból is ez kell hogy a legfontosabb üggyé váljon!

● Kiket kívánnak a fenntarthatóság ügyébe bevonni?

Minden egyetemi polgárhoz, de elsősorban a fiatalsághoz, az egyetemistákhoz szól az intézet, hiszen értelmiségként a fenntarthatósági fordulat végrehajtásában ők fogják a főszerepet játszani a következő 20-30 évben. Az, hogy a hallgatóinkat felkészítjük a saját szakmájukra, alapfeladatunk, de vajon megtesz-e az egyetem mindent, amit megtehet, és amit meg kell tennie ahhoz, hogy megfelelő értelmi és érzelmi viszonyulás alakuljon ki az itt végzett fiatalokban a fenntarthatóság kérdéséhez? Ennek az intézetnek ebben kell új fejezetet nyitnia. Ha csak kutatásokat végzünk, tanórákat szervezünk, tankönyveket írunk, az ma már nem elég. Hallgatóink már az általános és középiskolában foglalkoztak »

a fenntarthatóság kérdésével, értik a környezeti fenntarthatóság összetettségének problémáját, értik, sőt érzik is a hatásait, de azt, hogy mindenben változtatnunk kell, és hogy ezt a változtatást magunknak, magunkkal, a saját környezetünkben kell elkezdeni, nem biztos, hogy egyértelmű számukra. Megfigyelhető, hogy bizonyos kényszerek hatására – járvány, energiaválság stb. – gyorsan tudunk változtatni, de nagyon gyorsan vissza is rendeződünk, ráadásul a fiatalokban is, ahogy idősödnek, kialakul szépen lassan a felnőttekre inkább jellemző kényelemközpontú mentalitás. Úgy gondolom, amíg még fiatalok és nyitottak, kell erős érzelmi viszonyulást kialakítanunk bennük a fenntarthatóság kérdéséhez.

● **Hogyan hajthatja végre ezt a küldetést egy intézet?**

Egyetemistáinkat megecélözva egyfajta Zöld Influenzser központot kell létrehoznunk, amely követendő, illetve követhető cselekvési alternatívákat mutat be. Az a cél, hogy olyan konkrét, személyes cselekvési példákat, ötleteket, javaslatokat mutassunk, amelyek inspirálnak, mobilizálnak, magukkal ragadnak, és szépen lassan aktív közösség alakul belőlünk az online térben is. A hangsúlyos elem tehát a személyesség és a cselekvés-központúság. Hallgatóink meg fogják mutatni: mernek változtatni a saját környezetükön, a saját életmódjukon. A hitelességet az adja, hogy rendszeresen egy-egy rövid videóban számolnak be az eredményeikről, tapasztalataikról, javaslataikról, hiszen a fiatalabb generációk a képekre jóval fogékonyabbak. Tehát nemcsak egyetemi közösséggé, hanem virtuális közösséggé is kell válnunk, és olyan tartalmakkal kell jelentkeznünk, amelyek érdekesekek és vonzóak.

● **A virtuális közösséget milyen kommunikációs felületeken képzeljük el: TikTokon, Instán, Snapchaten?**

Minden az Alfa és a Z generációt elérő médiacsatornán jelen leszünk. A kommunikációra elsősorban a közösségi médiát használjuk, de emellett természetesen – hiszen egyetem vagyunk, és van fizikai világunk is – az oktató és kutató kollégák a workshopokkal, vitakörökkel, campuseseményekkel is hozzájárulnak a téma támogatásához, koordinálásához.

● **Az intézményi munkamegosztásban mi lesz az oktatók feladata?**

Nagyon sokszínű kutatói-mentorri-szakértői közösséget kívánunk létrehozni úgy, hogy egy újgenerációs platform jöjjön létre, amely évek múltán abban az értelemben túlnő rajtunk, hogy az egyetemisták, a doktoranduszok fogják végezni a munka nagy részét, és működtetni is magát az intézetet. Addig is az itt dolgozók feladata lesz a mentorálás, moderálás, orientálás, tematizálás, módszertani támogatás, és természetesen szükségünk lesz médiamedicamentre is, hiszen elsősorban rövid videók segítségével a közösségi médiában, de workshopokban, médiaeseményekben is gondolkodunk. Misszióink, hogy a fenntarthatóság ügyének cselekvés-központú megközelítésével új, fiatal tudásközösséget építsünk.

● **A hallgatókon kívül mások is csatlakozhatnak?**

Természetesen. Októberben mutatkoztunk be, ezután lehet csatlakozni az intézeti platformhoz. Mindenkit várunk, aki meg szeretné mutatni, hogyan lehet okosabban használni a környezetet, az energiát, takarékoskodni az ivóvízzel, kevesebb szemetet termelni, újrahasznosítani stb. Én magam például csak tömegközlekedést használok, évekkel ezelőtt letettem az autót, és erre buzdítok mindenkit.

● **A KFI felállításával közel egy időben jelent meg ismét az ön evolúciótörténeti, evolúciófilozófiai kisregénye: *Az ember utolsó története*. Valóban**

determinált lenne az az ökológiai változás, amelynek az emberi tevékenység az eredője?

Úgy gondolom, hogy az ember által végzett természetrombolás determinált, mint tömegember ilyené váltunk, ezt tudomásul kell venni. Azzal, hogy az ember 150 évvel ezelőtt megtalálta a fosszilis energiaforrások elégetésében rejlő energiapotenciált, majd elindult a demográfiai robbanás útján, és a természetet már csak saját jólétének eszközeként tekintette, tulajdonképpen elindult az evolúciós túlszaladás irányába, amelybe, úgy tűnik, nincs korlát programozva, elvesztettük a mértéket az elmúlt 100 évben. Közben azt tapasztalhatjuk, hogy a természetben viszont programozva van a mérték, tehát ha az ember magában nem is találja, az ökoszisztéma beállítja azt, és beindítja azokat a kiegyensúlyozó korrekciós folyamatokat, amelyeket például klímaválságként, különböző válságokként élünk meg, de ide sorolhatók a járványok is. Mindezeket saját életünkre, létezésünkre leselkedő veszélyeknek éljük meg, amelyeket le akarunk győzni. És amikor le akarjuk győzni, akkor valójában a természetet akarjuk legyőzni. Az ember azonban azóta áll vesztésre a természettel való küzdelemben, amióta a holocén kezdetén elkezdte azt. Most érezzük leginkább, mennyire kiéleződött ez a harc, amelyben veszteni fogunk.

● **A természetet kell legyőznünk vagy önmagunkat?**

Úgy gondolom, nem győzhetjük le a természetet, de az sem valószínű, hogy 8 milliárd ember tömegesen visszatalál a természettel való harmonikus, mértékletes együttéléshez, mert már túl sokan vagyunk ahhoz, hogy mindannyian visszataláljunk. A lényeg, hogy nagyon kevés időnk maradt, legfeljebb 10–15 év arra, hogy változtassunk. Nem szabad bedőlni az óvatoskodó hangoknak,

amelyek szerint nincs nagy baj. Nagy baj lesz, ha saját magunkat nem tudjuk meggyőzni a változtatás szükségességéről.

● **Hogyan segítheti a könyv a tudatformálást, a tudatosság erősítését?**

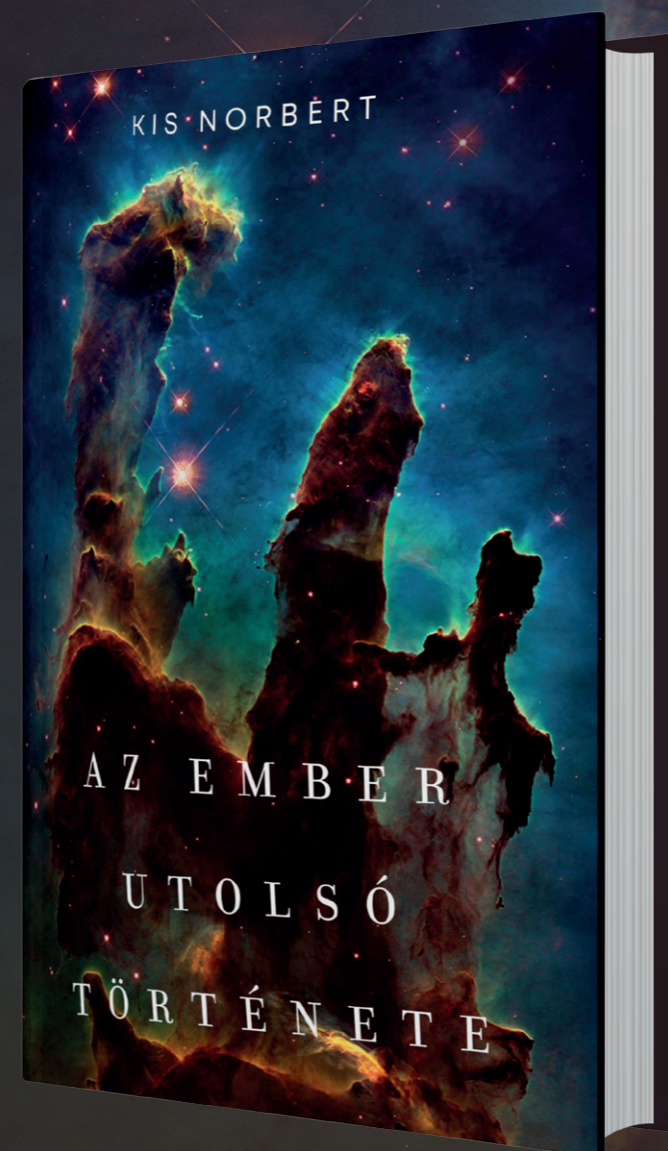
A regény beszélgetőkönyvecske, amelyet talán a fiatalok értenek legjobban.

Az utolsó ember és a mesterséges intelligencia párbeszédéből talán jobban megértjük, milyen jövő felé haladunk, miben kell változtatnunk, és a valódi veszélyekhez képest mennyire szánalmasak a mindennapok politikai és vallási esetepatái. A könyv segít megérteni a technológia és az

ember kapcsolatát, gyerekeink, unokáink sorskérdéseit. Érzelmi indítást, impulzust szerettem volna adni a regénnyel, ami beindít a fiatalokban valamit, amivel még talán jobba tehetjük környezetünket.

Szerző: Páhy Anna

Fotó: Egressy Orsolya, NASA

Hová tart a magyar gazdaság?

A változó világgazdasági folyamatok újabb és újabb kihívások elé állítják a gazdaságpolitikai döntéshozókat, a vállalatvezetőket, a nemzetközi szervezeteket és a kormányokat is. Nem kivétel ez alól Magyarország sem. Vajon milyen jövő vár a magyar gazdaságra? Egyebek mellett erről is beszélgettünk Lentner Csaba közgazdással, a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Kormányzástani és Közpolitikai Tanszékének egyetemi tanárával.

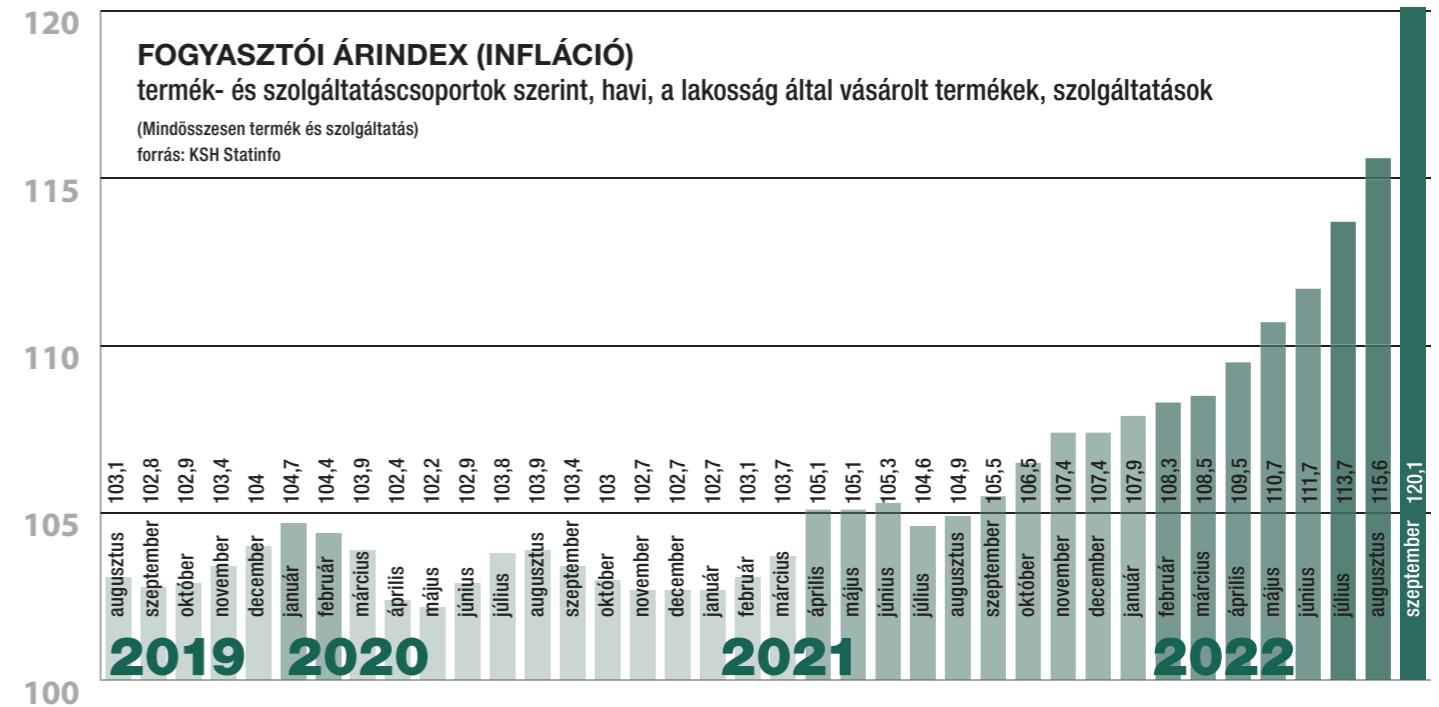
● A Covid-19-védekezés költségei, a megugró költségvetési hiány, majd az orosz-ukrán háború egyre súlyosabb krízispozíciókat alakít ki a magyar gazdaságban. Hogyan lehet visszafogni az extra mértékű inflációnövekedést? A magyar nemzetgazdaságot mind a Covid-19, mind az orosz-ukrán háború erős, stabil állapotban érte. Sikeres volt a 2010 utáni állampénzügyi reform, erős gazdasági növekedést tudtunk elérni, és a költségvetési-külkereskedelmi mérlegeink is jók voltak. A kormány által elrendelt védekezési feladatok, mint a járvány egészségügyi kockázatának mérséklése, a kórházak „veszélyes üzemre” történő állítása, illetve a járvány következtében előálló vállalati működési problémák ellensúlyozására hivatott ágazati bértámogatások azonban tetemes összegeket emésztenek fel. Az év eleje óta Magyarországra érkezett ukrán menekültek ellátása is fogyasztja az államkassza forintjait. Mindezek hatására a központi költségvetés egyenlege folyamatosan romlik, egyre nagyobb hiányt mutat, amely – a klasszikus közgazdaságtan tanítása alapján – már önmagában is inflációt gerjesztő.

A fő probléma azonban, hogy az orosz-ukrán háború, de főleg az Európai Unió elhibázott szankciós politikája következtében az energiahordozók árainak emelkedése elképesztő mértékű. A háború és a Covid okán is szétestek az ipari-kereskedelmi láncolatok, akadoznak a szállítások. Ez bizonytalanságot jelent, többletkiadásokat, s már nem csak a szénhidrogén-származékok áremelkedése miatt drágul a termelés, mindez pedig nyomja fel az inflációt. Az infláció tehát az első számú közellenség, ami ellen a kormány és a Magyar Nemzeti Bank sikeresen felvette a harcot. A volt szocialista

országok körében Magyarországon a legalacsonyabb az infláció, bár ez a 13-14 százalékos pénzromlás is nagyon fáj nekünk.

● A Magyar Nemzeti Bank szerint több mint 20 százalékos az infláció. Hol tetőzhet a folyamat?

A 20 százalékos infláció valószínűleg nem a plafon lesz. Sajnos a háború és a vele járó háborús infláció még sok problémát fog okozni. Az infláció tetőzését 2023 tavaszára várom, akkorra akár 25 százalékra is felmehet. Am ha a kormány mégis elengedni kényszerülne az üzemanyag-ársapkát vagy a rezsizabályozást, úgy akár 30 százalék is lehet.

Jelenlegi ismereteink szerint azonban stabil az energiaellátásunk, telnek a gáztározók, és a 480 forintos üzemanyag-ársapka is jól működik. Minden esélyünk megvan, hogy ezzel a válsággal is megküzdjünk, és egy éven belül magunk mögött tudjuk.

● Az infláció elleni határozott fellépés ugyanakkor távolról sem az egyetlen elvárás az EU-tagok vezetőivel és intézményeivel szemben. Szeptemberben a Nemzetközi Valutaalap (IMF) külön jelentést szentelt az Európai Monetáris Unió alapjának számító úgynevezett Stabilitási és Növekedési Paktum, és általában az EU költségvetési politika szerintük tovább már nem halogatható reformjának. Milyen reformokról lehet szó?

Az Európai Unió a saját démonjaival küzd. Már évtizedekkel korábban nyilvánvalóvá vált, hogy az Európai Unió nem lesz a világgazdaság legfejlettebb régiója. Termelési struktúrája, ipar- és pénzügyi politikája nem bírja azt a versenyt, amelyet a Távol-Kelet és az Egyesült Államok diktál. Azt gondoltuk tíz évvel ezelőtt, hogy a világ

legélhetőbb régiója lehet, utalva gazdag történelmi múltjára, kultúrájának szerves fejlődésére, és a társadalmi és környezeti biztonságára. Am ez már rég nem így van. Megjelent a migráció, amire nincs érdemi válasza, s a nyugat-európai metropoliszokban a bűnözési statisztikák elképesztőek. Az EU döntéshozói az Oroszország elleni szankciók elrendelésével adták meg a kegyelemdőfést saját maguknak. Többet ártanak Európának, mint Oroszországnak. Nyugat-Európa energiaellátása bizonytalan, az egekben az infláció, le fog állni a termelés, munkanélküliség lesz, nem tudják felfűteni a közintézményeket. Hideg tél elé néz Európa. Ebben a helyzetben növekedésről és pénzügyi egyensúlyról beszélni eléggé illuzorikus. Az Európai Unió és benne a monetáris zóna a legsúlyosabb válságát éli át. És ezt látják az Egyesült Államokból, látják a Nemzetközi Valutaalaptól, és látjuk mi is. Ezért is igyekszünk nemzeti hatáskörben tartani a védekezési politikánkat.

● Ez mit jelent Magyarországra nézve?

Amennyire csak lehet, függetleníteni kell magunkat az Európai Unió döntéseitől. Saját hatáskörben kell megszervezni az energiaellátásunkat, és önálló pénzügyi alapok biztosításával kell küzdenünk az infláció és az államadósság növekedése ellen. Sem Brüsszel, sem a Világbank segítségére nem számíthatunk. Akadoznak a hétéves EU-s költségvetési ciklusból az éves kifizetések, az EU Újjáépítési és Reziliencia Alapjától pedig egy eurócentet sem kaptunk.

● A rezsiárváltozások miatt a háztartások energiakiadásai megnöttek. A rezsinövelés miatti többletkiadások hogyan befolyásolják a piaci folyamatokat?

Az átlagfogyasztás alatti háztartások élvezik továbbra is a kedvezményeket, a kisvállalati kör irányába pedig azon dolgozik a kormány, hogy a kedvezményes energiaellátást biztosítsa. A piac lényegében már beárta, hogy a magyar kormány továbbra is képes adni a kedvezményeket. És minden esély megvan, hogy az elmúlt évtizedben újjáépített orosz-magyar kapcsolatok által időben és megfelelő áron megkapjuk az orosz »

szénhidrogén-származék szállítványokat. Legyen olcsó olaj, érkezzen kiszámíthatóan a földgáz, és nem lesz nagyobb probléma.

● **Milyen szerepe van a kormány árkorlátozó intézkedéseinek?**

A világpiacon a gáz és a kőolaj ára a többszörösére emelkedett. A hatósági árszabályozás és a háttérben álló rendezett orosz szállítások miatt azonban a lakosság ennek hatásait alig érzékeli. Ugyanez a német vagy angol családok esetében nem mondható el!

● **A jelenlegi recesszióknak hosszú távon milyen hatása lesz a magyar gazdasági folyamatokra?**

A válság esély az újrakezdésre. Az előző évtized vége felé lelassultak bizonyos állampénzügyi reformok. Nem lett egy-számjegyű a személyi jövedelemadó, s nem csökkent a társasági nyereségadó sem 9 százalék alá. A kis- és középvállalkozások mérrehatókonyságának javítása, energia-takarékos gazdálkodásra való átváltása sem az elvárt módon haladt. A Magyar Nemzeti Bank versenyképességi programját itt az ideje újra napirendre venni. A válság ellenére is fokozni kell a kkv-szektor környezetkímélő gazdaságra történő átváltását, és a felsőoktatásba, egészségügybe még több pénzt kell fektetni. A 21. század a magas színvonalú, biztonságos, környezetkímélő termékelőállításról szól, és azok lesznek a versenyképes országok, amelyek ennek előfeltételeként magasan képzett, felelősségteljes és egészséges munkaerőt tudnak biztosítani.

● **Milyen feltételek mellett állhat helyre a gazdaság normális működési rendje?**

A válságoknak az a sorsuk, hogy elmúljanak. Minden esélye megvan, hogy a kormány fegyelmezett, célzott költségvetési politikája és a Magyar Nemzeti Bank antiinflációs intézkedései átütő eredményt érjenek el. Jó a válságkezelésünk, tehát ezen elvek mentén folytatni kell!

● **Mikor szűnhet meg a válság?**

Tartós megoldást csak a háború befejezése, továbbá a magyar gazdaság versenyképességének érdemi javítása hozhat. Az évtized második fele már újra a sikerről kell hogy szóljon.

● **Hogyan tud felzárkózni a magyar gazdaság a fejlettebb EU-s tagországokéhoz?**

Fokozni kell az ország energiabiztonságát, de mellette a mezőgazdaságot is alkalmassá kell tenni a teljes önelátásra. Folytatni kell az egészségügyi

és oktatási szektorban a fejlesztéseket, és meg kell tartanunk a több lábbon állást a magyar külgazdasági stratégiában. Kínával, a volt szovjet tagköztársaságokkal fenn kell tartani a jó évtizede kialakított eredményes együttműködésünket, s mindemellett bízunk abban, hogy a fő szövetségeseink, az Európai Unió vezetői is végre megtalálják a sikerhez vezető utat.

Szerző: Sallai Zsófia
Fotó: Egressy Orsolya

Tengerentúli jelenlét

Az Eötvös József Kutatóközpont Amerika Kutatóintézete élen jár a Nemzeti Közzolgálati Egyetem tengerentúli kapcsolatainak erősítésében. A szervezeti egység nemrégiben új nevet vett fel, ami egyben a prioritások frissítését is magával hozta. Ennek első eredményei már látszanak: az intézet együttműködések sorát kötötte meg, és jelentősen segíti az NKE nemzetköziesítési törekvéseit.

Tavaly nyáron – szenátusi jóváhagyással – nevet és részben profilt is váltott az NKE Eötvös József Kutatóközpont tagjaként működő Amerika Kutatóintézet. A szervezeti egység folytatja jogelődje, az Amerika Tanulmányok Központ munkásságát, amely kiegészült új feladatkörökkel is. Az AKI egyedisége a kutatás-oktatás-kapcsolat hármas prioritási rendszer szinergiáinak megteremtésében zajlik, amelyre a saját kutatási munkásságom mellett is kiemelt figyelmet fordítok – foglalta össze lapunknak dióhéjban Mártonffy Balázs, McCain-díjas politikatudós, intézetvezető.

A kutatási vonal

Az intézet számos kutatási projektet visz, idén például két kötet jelenik meg a Ludovika Egyetemi Kiadónál. Emellett az NKE amerikai egyetemi kapcsolati hálójának bővítésével és mélyítésével olyan kutatási együttműködések, kurzusok valósít meg, amelyeket az egyetem oktató-kutató gárdája mind a saját tudományos publikációiban, mind az oktatói tevékenységében felhasználhat majd. Az intézetvezető a kutatási vonalat illetően példaként elmondta: 2022 nyarán az Egyesült Államok tizedik legjobb állami egyeteme, a College of William and Mary az Amerika Kutatóintézetet választotta magyarországi partneréül »

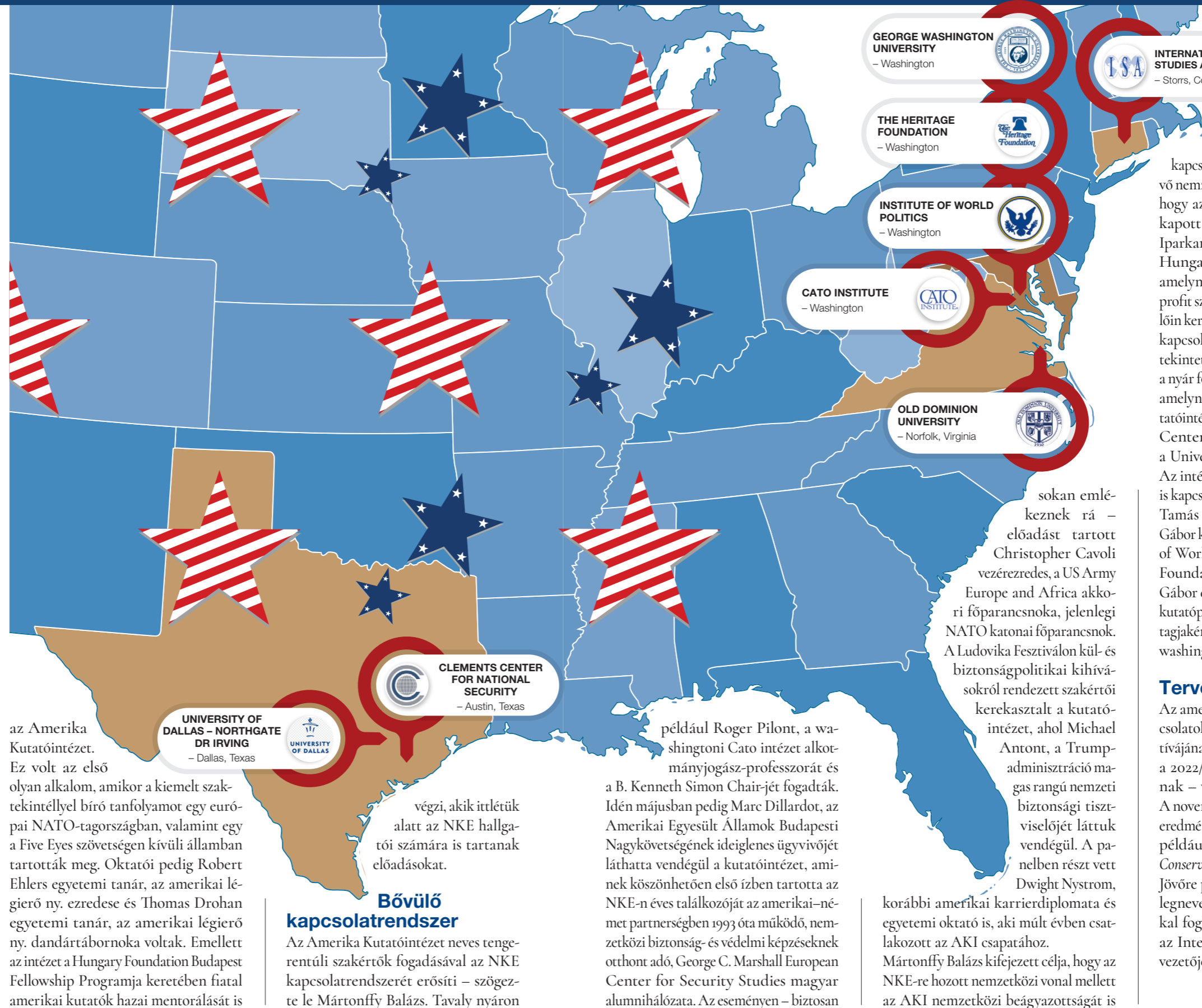
a nemzetközi kapcsolatok tudományáról alkotott nemzetközi felmérés elkészítéséhez. Szervezeti tagságából fakadóan az AKI gondozza továbbá az amerikai Maxwell School of Syracuse University-ben tartott Institute for Qualitative and Multi-Method Research (IQMR) képzést is, amelyre egy-egy NKE-s kutatónak immáron másodszor volt lehetősége kutatásmódszertani képzésen részt venni. Az IQMR a világ elit egyetemeit tömörítő módszertani szakmai szervezet, amelynek Kelet-Közép-Európából kizárólag az NKE a tagja.

Kutatási eredmények az oktatás szolgálatában

Az Amerika Kutatóintézet másik kiemelt prioritása, hogy a legfrissebb amerikai társadalomtudományi módszereket becsatornázza az NKE-re. Az elmúlt években neves amerikai előadók számos kurzust tartottak az egyetemen az intézet szervezésében. Mindezek a hallgatók-oktatók számára a nemzetközi tudományos versenyben való előmenetelhez járulnak hozzá. Idén tavasszal például Jesse Richman, az Old Dominion University docense érkezett az NKE-szinten újdonságnak számító Fulbright Specialist ösztöndíjjal, amelynek keretében két módszertani képzést tartott az egyetemi polgárok számára, játékelmélet és statisztika témákban. Idén szeptemberben pedig Philip Baxter, a George Washington Egyetem volt kutatója, a James Madison Egyetem jelenlegi oktatója tartott kurzust a rizikóelemzésről. Az ott elsajátított tudást a résztvevők mind saját kutatásaikban, mind az egyetemen végzett oktatási tevékenységük során sikerrel tudják kamatoztatni.

Elemzői vonalon

Az intézet munkatársai a tudományos profil erősítése mellett elemzői és a szakpolitikai vonalon is dolgoznak. Tavaly ősszel például a Pentagon hírszerzésért felelős államtitkára által támogatott intenzív elemző kurzusnak adott otthont

az Amerika Kutatóintézet.

Ez volt az első olyan alkalom, amikor a kiemelt szak tekintéllyel bíró tanfolyamot egy európai NATO-tagországban, valamint egy a Five Eyes szövetségen kívüli államban tartották meg. Oktatói pedig Robert Ehlers egyetemi tanár, az amerikai légierő ny. ezredese és Thomas Drohan egyetemi tanár, az amerikai légierő ny. dandártábornoka voltak. Emellett az intézet a Hungary Foundation Budapest Fellowship Programja keretében fiatal amerikai kutatók hazai mentorálását is

végzi, akik ittlétük alatt az NKE hallgatói számára is tartanak előadásokat.

Bővülő kapcsolatrendszer

Az Amerika Kutatóintézet neves tengerentúli szakértők fogadásával az NKE kapcsolatrendszerét erősíti – szögezte le Mártonffy Balázs. Tavaly nyáron

például Roger Pilont, a washingtoni Cato intézet alkotmányjogász-professzorát és a B. Kenneth Simon Chair-jét fogadták. Idén májusban pedig Marc Dillardot, az Amerikai Egyesült Államok Budapesti Nagykövetségének ideiglenes ügyvivőjét láthatta vendégül a kutatóintézet, aminek köszönhetően első ízben tartotta az NKE-n éves találkozóját az amerikai-német partnerségben 1993 óta működő, nemzetközi biztonság- és védelmi képzéseknek otthont adó, George C. Marshall European Center for Security Studies magyar alumnihálózata. Az eseményen – biztosan

korábbi amerikai karrierdiplomata és egyetemi oktató is, aki múlt évben csatlakozott az AKI csapatához. Mártonffy Balázs kifejezett célja, hogy az NKE-re hozott nemzetközi vonal mellett az AKI nemzetközi beágyazottságát is

növelje. Ezért folyamatos, aktív kapcsolatépítésre törekszenek. A növekvő nemzetközi ismertséget segíti például, hogy az intézet idén nyáron meghívást kapott az Amerikai Kereskedelmi és Iparkamara Magyarország (AmCham Hungary) elnevezésű tömörüléshez, amelynek célja, hogy nemzetközi nonprofit szervezetként az üzleti világ szereplőin keresztül erősítse a magyar-amerikai kapcsolatokat a verseny- és a közszféra tekintetében egyaránt. Mártonffy Balázs a nyár folyamán Texasban tett látogatást, amelynek során több egyetemen és kutatóintézetrel tárgyalt, köztük a Clements Center for National Security-vel és a University of Dallas vezetésével is. Az intézet más kutatói Washingtonban is kapcsolatot építenek, júniusban Fellegi Tamás emeritus igazgató és Csizmazia Gábor kutató látogatást tettek az Institute of World Politics-nál és a The Heritage Foundation-nél, utóbbinál Csizmazia Gábor előadást is tartott. Stumpf István kutatóprofesszor pedig a magyar delegáció tagjaként részt vett a Trilaterális Bizottság washingtoni plenáris konferenciáján.

Tervek a jövőre

Az amerikai-magyar tudományos kapcsolatok erősítését, a hallgatók perspektívájának szélesítését szolgáló lehetőségek a 2022/2023-as tanévben is folytatódhatnak – vetíti előre Mártonffy Balázs. A novemberi amerikai félidős választási eredményeket elemző AKI-rendezvényen például Rod Dreher, a *The American Conservative* főszerkesztője lesz a vendég. Jövőre pedig – a tervek szerint – a világ legnevesebb nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó tudományos társasága, az International Studies Association vezetője lesz az AKI vendége.

Szöveg: Tasi Tibor
Fotó: Szilágyi Dénes

Koller Boglárka, az NKE Jean Monnet Chair-je

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) sikeres pályázatot nyújtott be Az EU rezilienciájának erősítése az európai identitás által címmel. Koller Boglárka nemzetközi rektorhelyettes, az Európa-tanulmányok Tanszék vezetője és egyetemi tanára ezzel elnyerte a rangos, élet-hosszig járó Jean Monnet Chair címet, amelyet a program 1990-es alapítása óta alig néhány magyar professzor mondhat csak magáénak. Ebben a pályázati fordulóban egyedül ő kapta meg a címet Magyarországon. A pályázat elnyerésével a tanszék lehetőséget kapott arra, hogy egy hároméves projektet (2021–2024) valósítson meg az Európai Unió (EU) 75 százalékos társfinanszírozásával. A támogatási összeg 34 000 euró.

A Jean Monnet Chair pályázat olyan kiemelkedő tudású, nemzetközi szinten jegyzett egyetemi tanárok számára írják ki, akik európai uniós tanulmányok oktatására specializálódtak. A program célja, hogy a Jean Monnet Chair-ek a felsőoktatási intézményekben tantervi keretek között segítsék elő az európai uniós tanulmányok oktatását, uniós témákat kutassanak, mentorálják és tanácsokkal lássák el a tanárok és kutatók következő nemzedékét, szakértői iránymutatást biztosítsanak európai témákban a leendő szakembereknek, könyveket és folyóiratcikkeket jelentessenek meg, az eredmények disszeminációját célzó rendezvényeken vegyenek részt saját országukban és Európa-szerte, valamint hálózatot építsenek más, a Jean Monnet-tevékenységek keretében támogatott professzorokkal és intézményekkel. Koller Boglárka oktatói kiválóságának elismerésén túl a pályázat elnyerése segíti az egyetem Intézményfejlesztési Tervében megfogalmazott törekvések, elsősorban a nemzetköziesítés, a nemzetek együttműködésének támogatása iránti elkötelezettség megvalósítását, és hozzájárul ahhoz, hogy az NKE a világ vezető egyetemeivel szövetségben

aktív és elismert részese lehessen a nemzetközi tudományos életnek.

Kompetenciák, ismeretek, szakértelem

A Jean Monnet-programot 1990-ben hívta életre az Európai Bizottság, amely 2014 óta az Erasmus+ program része. A Jean Monnet-program kiválósági központok, modulok és professzúrák, azaz chairek formájában valósulhat meg a felsőoktatásban. Célja az oktatás és a kutatás támogatása, amelynek fókuszában az aktív európai polgári szerepvállalás, az uniós értékek és vívmányok, valamint az EU globalizált világban betöltött szerepe állnak, ugyanakkor törekszik arra is, hogy láthatóvá tegye az európai integráció eredményeit és vívmányait, valamint hogy az uniós jövőjével kapcsolatos vitákat és dilemmákat is megjelenítse. A Jean Monnet Kiválósági Központok a kompetenciák, az ismeretek és a szakértelem olvasztótégelyei, amelyek szinergiákat alakítanak ki az európai tanulmányokban szereplő különböző tudományágak és erőforrások között, nemzeteken átívelő tevékenységeket hoznak létre, és biztosítják a civil társadalom felé való transzparenciát is. Továbbá jelentős szerepet töltenek be abban, hogy felkeltsék az EU-val

szorosan nem foglalkozó hallgatók, szakpolitikai döntéshozók, a köztisztviselők, a szervezett civil társadalom és a közvélemény figyelmét. A Modulok felsőoktatási intézményekben kínált rövid, akár nyári egyetemek formájában megvalósított oktatási programok, amelyek összpontosíthatnak az európai tanulmányok témakörében egy konkrét tudományterületre, de lehetnek tudományágakon átívelő megközelítésűek is. A Jean Monnet-hálózat lépcsőzetes építkezést és a hálózatban történő folyamatos jelenlétet kíván meg a felsőoktatási intézményektől. Ennek megfelelően először Modul, majd Chair, végül pedig Kiválósági Központ megvalósítását célozta meg az NKE. A folyamat első lépéseként Koller Boglárka vezetésével sikeres Jean Monnet Modult valósított meg 2015 és 2018 között, amely projektnek jelentős képzésfejlesztési, kutatási, publikációs eredményei voltak. Koller Boglárka, elmondása szerint, amikor 2015-ben megérkezett az egyetemre, azzal a célkitűzéssel jött, és pályázta meg a tanszék vezetését, hogy olyan Európa-tanulmányok Tanszékét épít majd, amely a Jean Monnet-hálózat része lesz. „Amikor most, a tanév indulásakor az újabb Jean Monnet-táblát elhelyeztük a tanszéki iroda ajtaja mellett, örömmel gondoltam vissza a már elért, közös eredményeinkre. Tanszékünk négy olyan nemzetközi szakot – ebből kettőt angol nyelven – gondoz, amelyben jelentős az európai uniós képzési tartalom. Könyveinket – az integráció-történet, uniós szakpolitikák, politikai rendszer, bővítéspolitikák témákban – ma már szinte valamennyi hazai felsőoktatási intézményben oktatják, jelentős szerepet vállaltunk az Európai Tükör szakfolyóirat működtetésében, oktatóink otthonosan mozognak a nemzetközi térben, sikeresen »

pályáznak egyéb kutatási projektekre is, és építik tudományos karrierjüket.” A Jean Monnet-pályázatok a tanszék célkitűzéseinek a megvalósításához teremtenek finánciális, szakmai és tudományos hálózati háttérrel. Koller Boglárka tervei szerint a Jean Monnet Chair projekt megvalósítása után is pályázni fognak, cél a Kiválósági Központ létesítése az egyetemen. Ez utóbbi távlati célkitűzés jól illeszkedne az NKE Európa-tanulmányok stúdi-umaihoz, valamint speciális képzési portfóliójához, különös tekintettel a Nemzetek Európája Karrierprogramra.

Új célok felé

Az elnyert Chair-projektet az NKE önállóan valósítja meg, felügyeleti szerve az Európai Bizottság Európai Oktatási és Kulturális Végrehajtó Ügynöksége (EACEA). A projekt megvalósításáért egy hatfős csapat felel, amelynek szakmai vezetője Koller Boglárka nemzetközi rektorhelyettes. A projekt jogi és pénzügyi vezetőjén túl az operatív megvalósításban a projektmenedzser, tudományos kérdésekben Marján Artila és Ördögh Tibor egyetemi docensek működnek közre. De az Európa-tanulmányok Tanszék összes többi munkatársa is részt vesz egy-egy programelem megvalósításában, és nagyon szoros az együttműködés a Nemzetközi és Európai Szakkollégium hallgatóival.

A fentiek szellemében a projektben számos vállalat valósul meg 2024. november végéig. A célkitűzések között szerepel egy digitális platform, úgynevezett microsite létrehozása az Európa integrációja és jövője kapcsán felmerülő stratégiai kérdések megvitatására, valamint nyílt oktatási források létrehozása (például YouTube-webináriumok, Moodle e-learning-csomagok); gyakorlatorientált, interaktív kurzusok indítása az egyetemi hallgatók számára; új módszertan és tananyagok kidolgozása és bevezetése; az Európai Unióval kapcsolatos szakpolitikai viták generálása az egyetemi hallgatók körében; valamint középiskolai és közszférabeli partnerintézményekkel történő hálózat építése. Fontos vállalat továbbá fiatal hallgatók és tudósok, valamint PhD-hallgatók képzése és mentorálása annak érdekében, hogy a Jean Monnet-közösség aktív tagjai legyenek, és idővel ők vegyék át az európai stúdiók oktatását. A vállalatok négy kiemelt célcsoportra összpontosítanak: egyetemi hallgatók (BA, MA, PhD) és tudományos fokozattal rendelkező kutatók Magyarországon és az Erasmus+ partnerországokban; középiskolás diákok Magyarországon (14–18 éves korig) – különösen a szegényebb, hátrányos helyzetű régiókban; hazai véleményformálók és az EU megítélését befolyásoló személyek

(influenzások, médiaszemélyiségek, művészek, a popkultúra képviselői); valamint közalkalmazottak és fiatal szakemberek (1–3 éves közszolgálati tapasztalattal), akik európai karrierre vágyanak.

A hároméves Jean Monnet Chair projekt megvalósítási ideje alatt három új egyetemi kurzust dolgoznak ki, amelyek a nem Európa-tanulmányok szakos hallgatók számára is elérhetőek lesznek. Az *Intelligens rezilienciastratégiák az EU-ban* című MA-kurzus vitaszeminárium lesz azzal a célkitűzéssel, hogy fejlessze a hallgatók vitakultúráját és érveléstechnikáját szóban és írásban egyaránt. Az *Európai uniós narratívák és identitás* című, szintén mesterkurzus keretében a hallgatók betekintést nyerhetnek az identitás és az identitásformálás főbb elméleteibe, az európai identitás kialakulásába, megismerhetik továbbá a legitimitás fogalmait, az euroszkepticizmus és a közvélemény politikai folyamatokban betöltött szerepét. A harmadik, módszertanában is egyedülálló kurzus a differenciált uniós integráció vektorait kívánja feltárni. A foglalkozásokon a résztvevők vitakészségének, előadói és érvelési technikáinak fejlesztésére is sor kerül.

Szerző: Kitta Annamária, Sallai Zsófia

Fotó: Szilágyi Dénes, Koller Boglárka archív

Milyen jogon?

– Az orosz–ukrán háború a nemzetközi jogi szabályozás fényében

„Az orosz–ukrán konfliktus alapjaiban rázta meg a II. világháború után létrehozott világrendet, ezáltal a nemzetközi jog eddig kialakított kereteit is át kell formálni, tágítani.” A Nemzeti Közsolgálati Egyetem (NKE) Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar (ÁNTK) Nemzetközi Jogi Tanszékének munkatársai nemzetközi konferenciát hívtak életre, amelyre a világ számos egyeteméről érkeztek kutatók, illetve gyakorlati tudásukat az ENSZ-ben megszerzett szakértők. Az eseményen olyan fontos kérdéseket jártak körbe, mint hogy hogyan szabályozható a béke, illetve milyen hatással van a szomszédunkban zajló konfliktus a nemzetközi jogra? Azonban minden későbbit meghatároz a háború kirobbanása körüli vita: milyen jogon indult a támadás?

„Az elmúlt évek Európában szinte csak elméleti diskurzus tárgya volt a 21. századi fegyveres konfliktusok helyzete, azonban a jelen események tükrében konkrét példaként is tudunk szolgálni a hallgatóinknak” – szögezte le nyitóbeszédében az NKE ÁNTK dékánja, Varga Réka kiemelte, hogy az orosz–ukrán konfliktus alapjaiban rázta meg a fennálló rendszert, ugyanakkor mivel a jog politikai kompromisszum eredménye is, fontos, hogy az államok rögzítsék a fennálló kereteket. Új javaslatok születnek, mint például az úgynevezett Agresszió Törvényszék ötlete, amely nürnbergi mintára folytatna le büntetőeljárás az agresszió elkövetéséért felelős vezetőkkel szemben – természetesen a fennálló normákon belül. „Ez a konferencia tökéletes kereteket biztosít »

a hatékony dialógus lefolytatására” – tette hozzá. Varga Réka beszédében hangsúlyozta továbbá, hogy az orosz–ukrán konfliktus hosszú távú humanitárius hatásokkal jár majd.

Az orosz önvédelem érvei

Az Ukrajna ellen indított orosz invázió kiváltó okát a keleti nagyhatalom – az önvédelemre hivatkozva – kétféleképpen fogalmazta meg. Először is, a megelőzés érvére támaszkodtak, hogy a vélt fenyegetésből esetlegesen keletkező támadást megelőzzék. Az orosz nézőpont alapján az ország határait „a NATO és Ukrajna fenyegette, ezért az ukrainai orosz állampolgárokat saját kérésükre védelmezi a nemzetközi jog keretei között.” Oliver Corten belga professzor szerint ezen érvet nem lehet egykönnyen alátámasztani: az ENSZ Alapokmánya egyértelműen megállapítja, fegyveres támadásnak

kell bekövetkeznie, mielőtt önvédelemre lehetne hivatkozni. Erre csak akkor volna mód, ha a fegyveres támadás biztos, küszöbön áll és bizonyítható. Ezt nevezzük preemptív önvédelemnek. Minderre azonban nincs precedens, amely során egy ilyen érvelést elismertek volna. A második Oroszország által hivatkozott érv a kollektív önvédelem elvére alapul. Eszerint az oroszok két másik államot védenének, a Donyecki és a Luhanszki Köztársaságokat. Ugyanakkor ez az érv sem tekinthető megalapozottnak: ezek az entitások a nemzetközi jog alapján nem államok, mivel teljes mértékben az orosz katonai támogatástól függenek, emellett nem rendelkeznek diplomáciai kapcsolatokkal sem.

Mi takar pontosan a nemzetközi jogban szabályozott önvédelmi jog?

A jogos védelem intézményére az államok összességében többször hivatkoznak konfliktus esetén, mivel ez bármikor ürügyként szolgálhat fegyveres erő használatára, és erkölcsileg igazolni lehet a közvélemény előtt nem szimpatikus vagy akár jogtalanak tartott akciókat. Az államok között kifejtett jogos védelem fogalmát a történelem során többféleképpen értelmezték. Az ENSZ Alapokmánya 1945-ben kimondta: a konfliktusokat nem lehet fegyveres úton rendezni, ezért azóta az agressziót elkövető államok igyekeznek cselekvéseiket

valamilyen módon jogosnak feltüntetni. Hárs András, az NKE ÁNTK Nemzetközi Jogi Tanszékének adjunktusa szerint érdemes lehet megemlíteni ezen a ponton, hogy ha az állam nem képes, vagy nem hajlandó bármit tenni (*unwilling or unable*) a területén élők védelmére, akkor más állam is alkalmazhat fegyveres erőt a súlyos emberi jogi jogsértések megállítására érdekében. Ez lenne a humanitárius intervenció, amelyre eddig elsődlegesen az USA, az Egyesült Királyság és Franciaország hivatkozott, Oroszország pedig hevesen ellenezte, most mégis hasonló logika mentén kívánja igazolni tevékenységét. Ennek értelmében az államnak lehetősége van támadást, illetve intervenciót indítania az általa fenyegetőnek vélt másik állam ellen.

Népirtás, NATO-tagság, nem állami szereplők támadása?

A február óta zajló konfliktus egyik alapelveként – mint ahogyan már fentebb részleteztük – Vlagyimir Putyin orosz elnök többször kiemelte: önvédelemből támadta meg Ukrajnát. A vélt ukrán NATO-csatlakozáson túl Oroszország több pontban indokolta agresszióját a szomszédos állammal szemben: elsősorban az Észak-Ukrajnában élő orosz kisebbség ellen elkövetett feltételezett népirtást használta fel az önvédelem alapjául, emellett a korábban Oroszország felügyelete alatt álló területet szerették volna visszakapni: korábban Ukrajna egésze a Szovjetunió részét képezte – a támadás megkezdésekor is valószínűsíthető volt, hogy a teljes országot ellenőrzésük alá kívánták vonni, amire bizonyítékul szolgálhat Kijev bekebelezése.

Ezen indokok azonban egyoldalú következtetések eredményei. „Oroszország a fenyegetésnek a határaitól történő eltávolítását tekinti feladatának. Ez azt jelenti, hogy meg kell akadályozni a katonai

tevékenységet a határai közelében, azt, hogy ellenfelei katonai és haditechnikai szempontból birtokba vegyék az érintett területeket és vizeket, ami egyre gyakrabban fordul elő” – idézi Szergej Rjabkov orosz külügyminiszter-helyettes 2021. decemberi nyilatkozatát a Privátbankár.hu. Több példát is hozhatnánk az orosz kormánytisztviselők közvetlenül a háború kitörését megelőző kijelentéseire, amelyekből napjainkban már kiolvasható a burkolt fenyegetés. Ugyan később a konfliktus során Oroszország saját maga kritizálta a humanitárius katasztrófára vonatkozó állításait, sőt, a Nemzetközi Bíróságnak írt levelében tagadta, hogy valaha is érvként használta volna fel a feltételezett népirtást. Pietro Pustorino olasz professzor szerint ahhoz, hogy az oroszok mostani cselekedeteit szabályozni tudjuk, meg kell értenünk a nagyhatalom nézőpontját. Oroszország kimondta, hogy senkinek nincs joga beleszólni az önrendelkezési jogba, ehhez mérten változtatja területi igényeit a jogszabályok önálló értelmezésével. Territoriális szempontból az orosz gyakorlattal lehet vitatkozni: objektíven tekintve az orosz történelemre, magas számban található Európában orosz kisebbség, azonban eme területeket nem foglalhatja vissza a mai Oroszország erre hivatkozva. Az önrendelkezési jog vonatkozásában nincs joga Oroszországnak ukrán területek „népszavazás” általi elcsatolására, vagyis „függetlenségük támogatására”. Ugyanakkor nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy az ENSZ Alapokmánya alapján csak két állam egymás elleni támadása során értelmezhető az önvédelem intézménye, amely nem terjed ki a nem állami szereplők (*non-state actors*) viselkedésére. Ennek fényében a nem állami szereplők nem hivatkozhatnak önvédelemre, ha megtámadnak egy másik államot. Anandita Rajesh és Nithish Balaji, az indiai Bengaluruban található egyetem

hallgatói erre vonatkozóan kifejtették: a támadásra felhasznált (például nukleáris) fegyvertől is függ, hogy az önvédelem arányossági szempontból milyen jogi szabályozás alá esik, és sokszor közvetve maga az állam áll a nem állami szereplők cselekvései mögött. Ha megnézzük az ENSZ Biztonsági Tanács álláspontját és nemzetközi kontextusban értelmezzük mindezt, kijelenthető, hogy a nemzetközi jog az az alap, amelyre az oszlopokat felépítettek.

Átalakulóban a nemzetközi jog

Napjaink konfliktusai megmutatták: a háborúhoz való jog (*ius ad bellum*) és a háborúban alkalmazható jog (*ius in bello*) szabályai elavultnak tekinthetők a 21. századi kihívásokkal szemben. A modern technológiák és a fegyverek fejlesztése olyan széles körű kihívások, amelyeket az államok a gazdaság segítségével próbálnak megoldani, de a fegyveres konfliktusok körülményei között nem lehet eltekinteni a társadalmi következményektől sem – elemzte Vasilka Sancin szlovén szakértő. Oroszország Ukrajna ellen indított fegyveres konfliktusa jelentősen átalkéthatja a nemzetközi jog rendszerét, az ügy kapcsán hozandó szabályozások precedensként szolgálhatnak a jövő kihívásaiban. Fontos megjegyezni, hogy az orosz–ukrán háború keretei között súlyos nemzetközi (emberi) jogsértések és beavatkozások történnek. A felmerülő problémák nemcsak jogi szabályozást igényelnek: ahhoz, hogy nemzetközi jogi keretekbe foglalhasuk a kihívásokra adott válaszokat, szükséges a szociológia, a gazdaság, az informatika, a politológia területeit is bevonni, ezért a nemzetközi jogtól napjaink fegyveres kihívásai rugalmasságot, kiváló kompromisszumkésztséget és gyors reagálást igényelnek.

Szöveg: Pap Melinda

Fotó: MTI/EPA

Hosszú háború lesz

Naponta 500 millió dollárba kerül az orosz–ukrán háború, az orosz hadsereg tartalékai pedig bőségesek: akár havi egymillió lövést is képesek leadni a következő időszakban. A Ludovika Szabadegyetem előadásán a háború hadműveleti oldaláról beszélt Resperger István ezredes, az NKE Hadtudományi és Honvédtisztképző Karának (HHK) tanszékvezető egyetemi tanára.

Az orosz–ukrán háború teljesen más típusú háború, mint amelyet ismerünk; nem is egy háború zajlik, kihatása pedig nagy lesz, mert mindenkit érinteni fog az élelmiszer- és gázárakon, és az ezek nyomán kialakuló éhínségen keresztül – mondta előadásában Resperger István. A Katonai Nemzetbiztonsági Tanszék vezetője szerint két háború zajlik. Az egyik egy hibrid háború az Amerikai Egyesült Államok és Oroszország között soft eszközökkel, pszichológiai, gazdasági hadviseléssel. A másik egy kinetikus vagy proxy-, más néven helyettesítő háború, amelynek keretében az ukrán haderővel

próbálják gyengíteni az ellenfelet. Az oroszok által „különleges katonai művelet” elnevezéssel illetett háború katonai célja nem Ukrajna teljes területének elfoglalása, erre a felvonultatott haderőből lehet következtetni. A cél elsősorban a donyecki és a luhanszki szakadár tagköztársaságok teljes területének „felszabadítása” az ukránok alól, és e területek Oroszországhoz történő csatolása. Épp ezért nem értette senki, miért támadták a háború elején az ukrán fővárost, Kijevet.

Az orosz célok

Resperger István szerint talán az ukrán elnök kiiktatása és ezzel a kormány megdöntése lehetett a motiváció.

Az orosz katonai célok között a 2014-ben annektált Krím félszigettel való szárazföldi kapcsolat megteremtése is szerepel, ugyanúgy, mint a nagyobb ukrán városok – Harkiv, Szumi, Csernyihiv – elfoglalása és az úgynevezett Novorosszija terület birtoklása. Hosszabb hadműveleti szünet után esetleg Mikolajiv és Odessza elfoglalása is szerepelhet az orosz tervekben, igaz, erre haderejük még nem áll készen. Az oroszok rengeteg eszközt vittek a háborúba, ezek közül kiemelkedik az a 120 darab pilóta nélküli gép, amelyek segítségével akár 40 kilométeres mélységig is belátnak az arcvonalba az orosz parancsnokok. Az ukránok nyolc dandárt helyeztek stratégiai tartalékba, amelyeket a számos veszélyeztetett irányba küldtek ki. Stratégiájuk az úgynevezett osztrák területvédelmi koncepcióra hasonlít, ahol a kulcsfontosságú övezetek, nagyvárosok közötti területeken gerillaharcot folytatnak, és aszimmetrikus hadviseléssel pusztítják az orosz erőket, főleg azok logisztikáját. Nem véletlen, hogy az ukránok a háború első két napján a megadáson gondolkodtak, az orosz hadsereg ugyanis óriási túlerőben van. „Rakétaeszközök tekintetében ötvenszeres, sorozatvető eszközökben hét-tízszeres, tüzérségi eszközökben három-ötösörös fölényben vannak az oroszok” – érzékeltette az NKE egyetemi tanára. Az ukránok napi ötezer lövést képesek leadni az egyre fogyó, orosz típusú löszereikkel, míg az oroszok napi ötvenezretet a 100 mm és afölötti tüzérségi rakétaeszközökkel, ez a magyarázata annak, hogy az ukránok elsősorban rakéta- és sorozatvető eszközöket kérnek a Nyugattól.

A háború fázisai

A tanszékvezető beszélt a háború különféle fázisairól is. A művelet első napjaiban már látni lehetett, hogy az oroszok nem totális háborúra készültek, ugyanis Ukrajna 608 ezer négyzetkilométeres területén nem tömeges, inkább célzott, precíziós csapásokat mértek figyelmeztető jelleggel. Az első orosz fiaskó a hosztomeli reptér elfoglalása és elvesztése volt, amikor a ledobott légi deszant csapatokat nem tudták kellően megtámogatni. Egy ilyen alakulat hat-nyolc órát képes egyedül kibírni. Az ukrán tüzérségi támadásokat nem voltak képesek visszaverni, a Csernobil környékén harcoló orosz szárazföldi csapatok pedig nem értek oda időben. Oroszország 900 ezer fős hadseregéből mintegy 180 ezer főt vitt az ukrán határhoz, ahol 1600 kilométeren álltak fel, és mintegy 110–230 kilométeres mélységig hatoltak be. Ezek az adatok az ezredes szerint megmutatják, hogy Oroszország korlátozott területszerző agresszióra készült, nem akarta elfoglalni Ukrajna teljes területét. Utóbbihoz a becslések szerint 2,6 millió katonára lenne szükség, annyi pedig nem áll rendelkezésére. Jelenleg a front arcvonala mintegy 400 km, erre a területre összpontosul 120 orosz zászlóalj a mögötte lévő tüzérséggel együtt. Ennek eredményeként

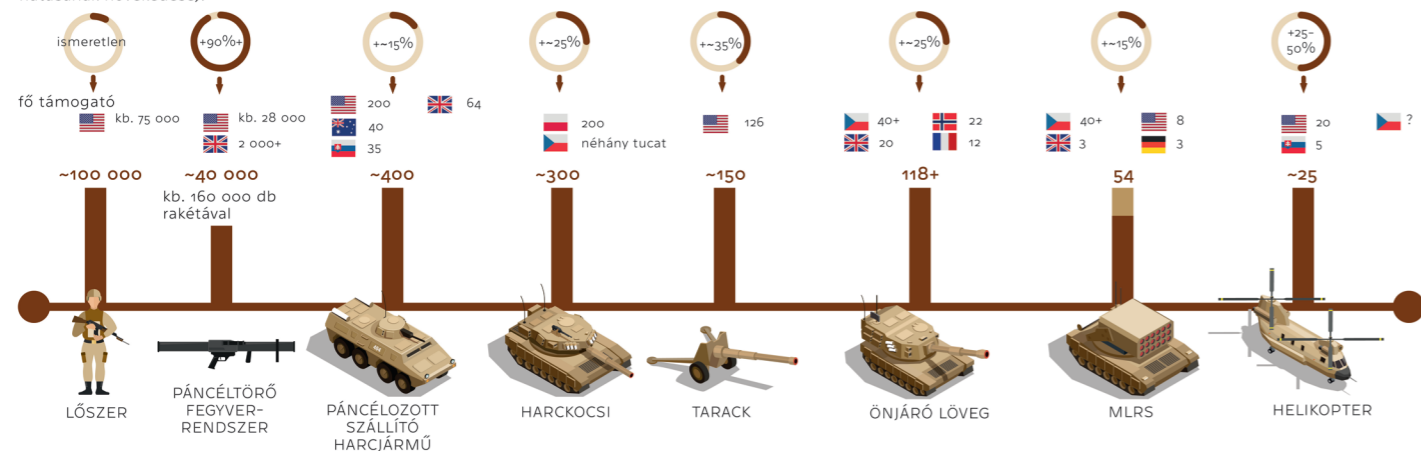
a korábbi 50–100 harcocska helyett mindössze hármat vesztek. Az orosz haderő bármikor csapást tud mérni Ukrajna teljes területén, eddig 2000–2500 rakétát lőttek ki, a legkülönfélébb típusokat. Egyikük a médiában sokat szereplő Iskander, amely mintegy 800 kilogramm robbanóanyagot képes 400–500 kilométerre szállítani, 6–50 kilométeres magasságban, és körülbelül 4–6 méteres pontossággal találja el célját. A szintén rettegett, hadihajóról indítható Kalibr rakéta hatótávja elérheti a 2000 kilométert, és egy 400–500 kilogrammos repeszrobbanófejjel felszerelt. Resperger István beszélt még a SZMERCs 300 milliméteres rakétasorozatvető-rendszeréről, amelyet 8×8-as indítójárműről üzemelnek, 12 indítócsővel rendelkeznek, és amelynek javadalmazását 38 másodperc alatt tudja kilőni a kezelő. A rakéták maximális lőtávolsága körülbelül 70–90 kilométer.

Mivel vívják?

A hadművelet elején lehetett hallani az orosz légierő KINJAL nevű hiperszonikus fegyveréről, amelyet eredetileg a NATO légvédelmének és rakétavédelmi rendszerének áttörésére fejlesztettek ki, de Nyugat-Ukrajnában is bevetették három alkalommal. Az ukrán hadsereget a Nyugat modern >>

Katonai segítségnyújtás Ukrajnának

Milyen hatása volt a segítségnyújtásnak (ukrán hadsereg elrettentő hatásának növekedése):

fégyverekkel látta el. A vállról indítható Stinger rakétát modern, saját-idegen gépfelismerő, azonosító rendszerrel is felszerelték. Össztömege tűzkész állapotban, az indítócsővel együtt 15,1 kg, ebből a rakéta indulótömege körülbelül 10 kg. A szilárd hajtóanyagú rakétát infravörös önirányító fej juttatja célba 5 kilométer távolságon belül 50 és 3000 m közötti magasságon. Szintén megjárta a sajtót, így ismerősen csenghet a Javelin páncéltörő rakéta, amelynek hatótávolsága 75–4000 m között változik, és képes akár egy 600 mm-es páncélzatot is átútni, már ha lenne ilyen. Az ukránok rendelkezésére áll a 12 méteres szárnyfesztávolságú, 6,5 m hosszú, robbanómotoros Bayraktar TB-2 drón, amely 27 órán át képes egyhuzamban a levegőben maradni, ahol a 130 kilométer/órás utazósebessége mellett 220-as csúcssebességre képes, miközben maximum 4 lézerirányítású rakétát tud magával vinni, majd kilőni. Az ukrán haderő megkapta a Magyar Honvédségben is rendszeresíteni tervezett HIMARS rakétasorozatvető-rendszert, abból is 6 darab 227 mm-es változatot, amelyek igen hatásos lőtávolsággal rendelkeznek 70–500 kilométerig terjedően. A GPS vezérelt rakéták ára eléri az 5,6 millió dollárt.

A háború költségei

Resperger István szerint látható, hogy az ukránoknak juttatott nyugati fegyverekhez nincs meg a kellő szakértelem, nem kaptak hozzájuk például szimulátort. Ennek egyebek mellett az a következménye, hogy a nemrégiben kapott – szintén Magyarországon is hamarosan hadrendbe lépő – PZH-2000 típusú önjáró lövegeik máris nagyjavításra szorulnak, mert egyszerűen tönkretették őket a megállás nélküli működtetéssel. Baj az is, hogy nem minden katonai segély ér célba: a Nyugat által katonai középhatalommá tett Ukrajnába fél év alatt felajánlott, 12 milliárd dollár értékű fegyverrendszerek átlag 30 százaléka jut célba, a többit eladják a szervezett bűnözői körökkel együttműködve. A háború mintegy 340 milliárd dolláros költségvetéssel indult orosz részről, egyes szakértők szerint a gazdasági szankciók nem hatnak majd az orosz haderőre. Hosszú távon Ukrajna hadereje viszont elfogy – más szakértők szerint. Az is tévhit, hogy ezt a konfliktust Putyin orosz elnök találta ki. Így pedig esetleges eltávolítása sem oldaná meg a gondokat – az NKE professzora szerint. Oroszország katonai-gazdasági-politikai elitje

ugyanis az, amely nem nagy csoportként, de mégis egységesen irányítja az egyre inkább felörlő jelleget öltő, regionális háborút. A művelet meglehetősen drága: napi 500 millió dollárba kerül. A technika 200 milliót, az állomány étel- és lőszerellátása is tízmilliókat emészt fel. Ugyancsak megdöbbentő adat: az oroszok napi szinten mintegy 3000 tonna lőszerrel képesek az ukrán határra szállítani. Az újabb számítások szerint havi egymillió lövést tudnak leadni még harminc hónapig.

A tanulságokat elemezve Resperger István elmondta: a kormányok elkötelezettek a háború iránt, a haderők teszik a dolgukat, nagy kérdés, hogy a lakosság hogyan reagál majd hosszú távon. Mindkét ország rossz gazdasági helyzetbe került, rengeteg fiatal vándorolt ki, akik várhatóan soha nem is térnek vissza. A megoldás hosszú távon: a béke – zárta szavait Resperger István.

Szerző: Tasi Tibor

Fotó: MTI/AP

A témáról bővebben az NKE tudományos és ismeretterjesztő portálján olvashat.

ludovikaHU
Az NKE tudományos platformja

Oktatók a világ körül: Szabó Zsolt

A parlamentek bűvöletében

Utazás, kutatás, tapasztalatszerzés, terepszemle. Felsorolni is nehéz, mennyi mindent nyújthat a külföldi mobilitás az egyetemi oktatók számára. Sorozatunkban megszemélyesítjük a tanórákon sokat hallott anekdotákat, és megismerjük a történet mögött az embert. Szabó Zsolttal, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar (ÁNTK) Alkotmányjogi és Összehasonlító Jogi Tanszékének tudományos főmunkatársával beszélgettünk, aki bárhol jár a világban, mindig igyekszik az adott ország parlamentjét megtekinteni. »

Szabó Zsolt az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán végzett mint jogász. Már egyetemistaként is az Országházban dolgozott – bár akkoriban még csak idegenvezető volt. A barátaival közös külföldi kalandok során néha sikerült rávennie utitársait egy-egy parlament bejárására, felnőttként pedig szinte kihagyhatatlan programpontja a helyi törvényhozás helyszínének felkeresése. „Ha van rá mód, megnézem belülről, de minden ország másképp szervezi az épületek körbevezetését. Nagyon érdekes kulturális vonás, ki hogyan viszonyul a látogatókhoz, ki mennyire tárja szélesre az ajtót. Van, ahol mintegy múzeumot mutatják be az országháza, máshol szinte azonnal, regisztráció nélkül beengednek bárkit a parlamenti ülésre.” Nem számolja, hány országházban járt már, a paletta mégis látványosan színes: az európai országok szinte mindegyike mellett ismeri az ázsiai és az amerikai jellegzetességeket is. Ennek ellenére

vannak még „bakancslistás” helyek: Európában még Fehéroroszország, Moldova és Írország fővárosaiba és parlamentjeibe szeretne eljutni. Érdeklődésének tükrében jogdoktori diplomáját követően először egy kormányzati háttérintézményben, majd az Országgyűlés Hivatalában helyezkedett el. Bosznia-Hercegovinában tanácsadói szerepben hosszabb időszakokat is eltöltött – az ottani parlamentekben. Győri kollégájával, Erdős Csabával ebben az időszakban alapította meg az eddig hét évfolyamot megért *Parlamenti Szemlé*t. Végül, habilitációját követően elkészítette a Kossuth tértől és a hivatali pályától, azóta az akadémiai életnek – és nem utolsósorban a vele járó utazásoknak – szenteli idejét az NKE-n és a Károli Gáspár Református Egyetemen.

Utazás, oktatás, nemzetközi konferenciák

Az NKE kutatójaként 2017 óta foglalkozik összehasonlító alkotmányjoggal,

azon belül parlamenti joggal és mindezt oktatja, angolul is. Mintha folyamatosan járná a világot, beszélgetésünk során mindig újabb és újabb úti célokat említ, amelyeket a következő hónapokban látogat majd meg. „Minden út más” – fogalmaz – de mindig rengeteget lehet észrevétlenül tanulni utazás közben. Ha meghívják, nincs gond az út finanszírozásával, ha én jelentkezem, megpróbálom finanszírozni a költségeket egyetemi vagy harmadik, külső forrásból, ilyen többek között az Erasmus-ösztöndíj is. Nevetve teszi hozzá: „Ha tisztán magánútra indulok, akkor is megnézem a parlamentet, hiszen egy életem van, nem válik el a szakmai érdeklődés a magánéletemtől.” Így indult el YouTube-csatornája (Szabó Zsolt: zene és utazás) is, ahol az adott országról sokat mesélve edukál a gyönyörű felvételeken keresztül. Az utazásra maga is tanulásként tekint: egy-egy konferencia után, szabadidejében saját pénzéből néz körül – idegenvezető múltját gyakran kamatoztatva – az aktuális városban, és szívesen hívja vissza az ott megismert

kollégákat, így is bővítve az NKE kutatói és egyetemi kapcsolatait. A sok utazás szakmailag is megtérül: tanszékezetével, Halász Iván professzorral közösen írt *Alkotmány és kormányzás Kelet-Európában* című könyve elnyerte egyetemünk publikációs díját. Úgy véli, oktatóként könnyebb igénybe venni az Erasmus-mobilitás nyújtotta lehetőségeket, és az egyszerű adminisztrációt, a magasabb anyagi támogatást kiterjesztené a hallgatókra is.

Végül tudományos munka születik

„Nincs külön akadémiai, oktatási, nemzetközi és szabadidős tevékenységem, hanem mindez egészséges módon egymással összekapcsolódik” – hangsúlyozza, amikor a nemrégiben alapított nemzetközi folyóiratáról kérdezem. „Minden mindennel összefügg, és ezeket – hála Istennek – össze tudom kapcsolni. Ajánlom mindenkinek, hogy a magában rejlő szinergiákat használja ki!” A korábban általa alapított *Parlamenti Szemle* kapcsán

észrevette: lenne igény interdiszciplináris, angol nyelvű változatra is a parlamenti kutatások terén. Utóbbi elvárás a tudományágban szétszórtnan megjelenő törvényhozási témákkal foglalkozó cikkek miatt kimondottan szükséges volt, hiszen nem állt fel eddig egy olyan orgánus sem, amely mind a politika-, mind a jogtudomány iránt, sőt, a szociológia és a parlamenttörténet felé is ugyanolyan nyitott lett volna. „Most már tudom, hogyan kell lapot alapítani, de többet nem fogok!” – mondja mosolyogva, és hozzáteszi: komolytalan lenne kizárólag erre egy egész tudományos életutat alapítani. Először rangos szerkesztőbizottságot kellett felállítani a téma nemzetközi szinten elismert szakértőiből. „Igyekeztem minden kontinensről meggyőzni valakit” – meséli. Olyan embereket keresett, akik elismertek, és kiállnak mellette mint főszerkesztő mellett. A lista elkészítése után az NKE berkein belülről keresett kollégákat, akik segítik a munkáját és összefogják a

szerkesztőséget. Így esett a választása tanszéki kollégáira, Molnárné Balázs Ágnesre és Horváth Attilára, a szerkesztőbizottság élére pedig Sente Zoltán professzor került. Mindezek után kiadókutatás vette kezdetét. „Olyan kiadóra volt szükségem, amelynek nemzetközi terjesztési hálózata és jó neve van a társadalomtudományok terén”, ezért esett a választás az 1683-ban alapított, leideni székhelyű Brill Akadémiai Kiadóra. A 2021 elején indult *International Journal of Parliamentary Studies* című folyóirattól eddig négy szám jelent meg. Ahhoz, hogy a lapot világszerte megismerjék, egy évenkénti konferenciasorozatot hívott életre. A Global Conference on Parliamentary Studies első állomásaként 2022 májusában Budapest szolgált, jövő májusban pedig Bécsben gyűlnek össze a törvényhozások szakértői. „A téma a világ minden tájáról összehozza az embereket, hiszen minden civilizált országnak van parlamenti!”

Kollégák, beszéljétek idegen nyelveken!

„Pályám során azzal tettem komparatív előnyre szert a többiekkel szemben, hogy amikor ugyanazt, amit mások csak magyarul, én tudtam idegen nyelven is kínálni írásban és szóban” – hangsúlyozza annak kapcsán, mit javasolna kollégáinak. „A nyelvtudás mindenki számára elengedhetetlen a saját területén; sokszor nem tudtam többet vagy mélyebbet a kollégáimnál, de tudtam ugyanarról angolul és németül írni és oktatni – és persze társalogni is.” Ugyanakkor felhívja a figyelmet arra, hogy nem szabad átesni a ló túloldalára és csak idegen nyelven írni egyedül azért, mert az akadémiai ranglétrán ehhez plusz pontok járnak. Annak ellenére, hogy „angolul kinyílik a világ és a lehetőségek”, fontos az anyanyelvi publikálás, mert „tudományos anyanyelvünket, a magyart ápolni kötelességünk”.

Szerző: Pap Melinda

Fotó: Szabó Zsolt/archív

Új fajjal gazdagodtunk

Expanzív pályán a VTK hidrobiológiai kutatásai

Hazánk dél-alföldi régiója számos szép vizes élőhellyel rendelkezik.

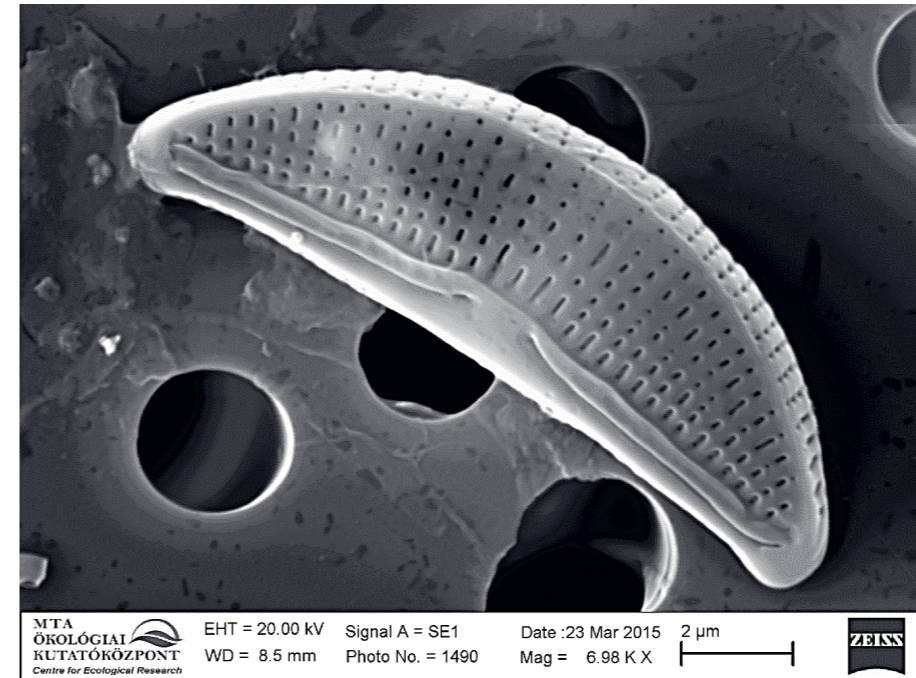
Itt található hazai szikes tavaink többsége, de itt helyezkedik el a Mártélyi Tájvédelmi

Körzet is, benne egy úgynevezett szentély jellegű holtággal, a Körtvélyesi

Holt-Tiszával. Ezek a különleges vizek számos „kincset” rejtenek a kutatók számára.

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Víz tudományi Karán néhány évvel ezelőtt új kutatási irányként üdvözölhettük az algológiát. Ács Éva kutatóprofesszor nevéhez fűződik többek között a hazai szikes tavaink egyik jellegzetes kovaalga fajának, a *Halamphora dominici* nek a felfedezése is. A nemzetségnév (*Halamphora*) arra utal, hogy az ide

tartozó fajok a halofil, azaz a nagy só-tartalmú vizeket kedvelik. Érdekes, hogy ezt a fajt először egy bolíviai magashegyi sóstóban találták meg a NASA - Space Science Division, Ames Research Center által szervezett *Exploring The Highest Lake On Earth* expedíció során és macedón kollégájával együtt 2009-ben írták le új fajként. Hamar kiderült azonban,

Halamphora dominici pásztázó elektronmikroszkópos képe

(skála: 2 µm, Ács Éva felvétele)

hogy nem kell ilyen messzire utaznia annak a kutatónak, aki találkozni akar ezzel a szép kovaalgával, mert szikes tavainkban is gyakori.

A taxonómiai kutatások folytatódtak, és egy nemrégiben a *Metabarcoding and Metagenomics (D1)* folyóiratban közölt publikációban a Körtvélyesi Holt-Tiszából egy új kovaalgafaj előkerülését számolták be kutatóink. A faj egy 10 µm-nél is kisebb, szilárd (kova) vázzal rendelkező alga, amely domináns volt (relatív egyedszáma meghaladta a 10 százalékot is) a vízínövényeket borító élőbevonatban. Kutatóink a legmodernebb módszerekkel (elektronmikroszkópos vizsgálatokkal, valamint a mintából közösségi DNS izolálása után a DNS-szál egyik régiójának szekvenálási analízisével) vizsgálták a fajt, aminek eredményeképpen kiderült, hogy egy eddig ismeretlen, a tudományra nézve új kovaalgával van dolguk, amelyet egy nemrégiben elhunyt, világhírű belga kovaalgász kollégájukról (*Luc Ector*) neveztek el, akivel hosszú évtizedek óta együtt dolgoztak, számos közös

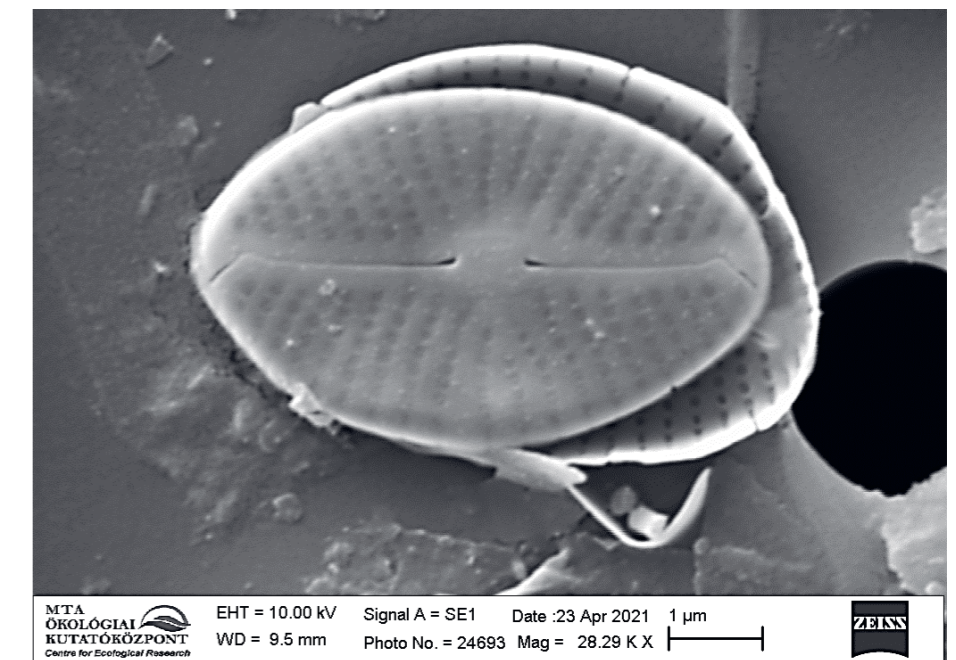
publikáció fémjelezte együttműködésüket. A fajt *Mayamaea ectorii* néven tették közzé, típusanyagát a Magyar Természettudományi Múzeumban, szekvenciáját pedig NCBI GenBank (*National*

Center for Biotechnology Information) adatbázisában helyezték el.

Emellett a faj mellett több olyan kisméretű kovaalgot is találtak ugyanabban a mintában, amelyek első ránézésre igen hasonlóak tünnek, akár egy fajnak is gondolhatnánk őket, különösen, ha fénymikroszkópban vizsgáljuk. Méretüknél fogva a testüket borító kovaváz finomszerkezete (pontos taxonómiai besoroláshoz szükséges) gyakorlatilag nem látszik.

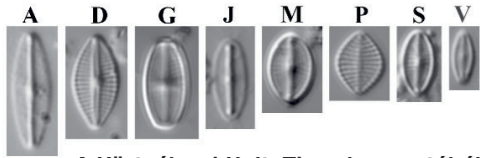
Azonban, ha nagyobb nagyítással nézzük meg őket (elektronmikroszkóppal), azonnal szembetűnik, hogy több fajjal van dolgunk.

Joggal kérdezhetnénk, hogy eddig miért nem kerültek elő ezek az újonnan leírt fajok? A magyarázat valószínűleg abban keresendő, hogy kis méretüknél fogva a pontos meghatározásukhoz olyan nagyítás szükséges, amely már túlmutat a fénymikroszkóp határain, elektronmikroszkóp szükséges hozzá. Mivel a kovaalgák fontos jelzői a vizeket ért szennyezéseknek (nem véletlen, hogy a Víz Keretirányelv előírásai szerint az egyik kötelezően »

Mayamaea ectorii pásztázó elektronmikroszkópos képe

(skála: 1 µm, Ács Éva felvétele)

A Körtvélyesi Holt-Tisza bevonatából fényképezett kovaalgák fénymikroszkópos képe.

A: Craticula importuna;
D: Craticula subminuscula;
G: Sellaphora nigri;
J: Mayamaea permitis;
M: Mayamaea ectorii;
P: Navicula microrhombus;
S: Sellaphora archibaldii;
V: Brevilinea kevei.

(skála: 10 µm, Földi Angéla felvételei).

vizsgálható élőlénycsoport, amely fajösszetételének és mennyiségi viszonyainak megváltozásával reagál a vizeket ért különböző terhelésekre – szerves szennyezés, túlzott növényi tápanyagkínálat, hőterhelés stb.), pontos faji meghatározásuk elengedhetetlen a felszíni vizek ökológiai állapotértékelése során. Azonban az ökológiai állapotértékelés módszertana ezen élőlénycsoport esetében a monitorozást végző biológusok számára csak a fénymikroszkóp használatát írja elő. A fajmeghatározást segítő határozókönyvek döntő többsége is csak fénymikroszkópos bélyegeket és képeket közöl. Ahogy a fenti példa is mutatja, ez sok esetben nem elegendő, hisz akár egyetlen víztér esetében is több fajt rejthet a kicsi, fénymikroszkópban látható ovális alak. Ezt a problémát hivatott kezelni a környezeti-DNS-vizsgálatok alapuló új módszer, ami egyre sürgetőbb igényként jelentkezik az EU Víz Keretirányelvének (VKI) előírása szerinti ökológiai állapotértékelés során is. Ez a módszer nem igényel mikroszkópos munkát, az aljzatról lemosott bevonatból kivonják a DNS-t, majd egy adott módszertant követve a végeredményként kapott bázissorrend alapján azonosítják

a fajokat. Ennek alapja viszont, hogy megfelelő referencia-adatbázisok legyenek, amelyek tartalmazzák mindazon kovaalgataxonok szekvenciáját, amelyek dominánsak lehetnek hazai felszíni vizeinkben.

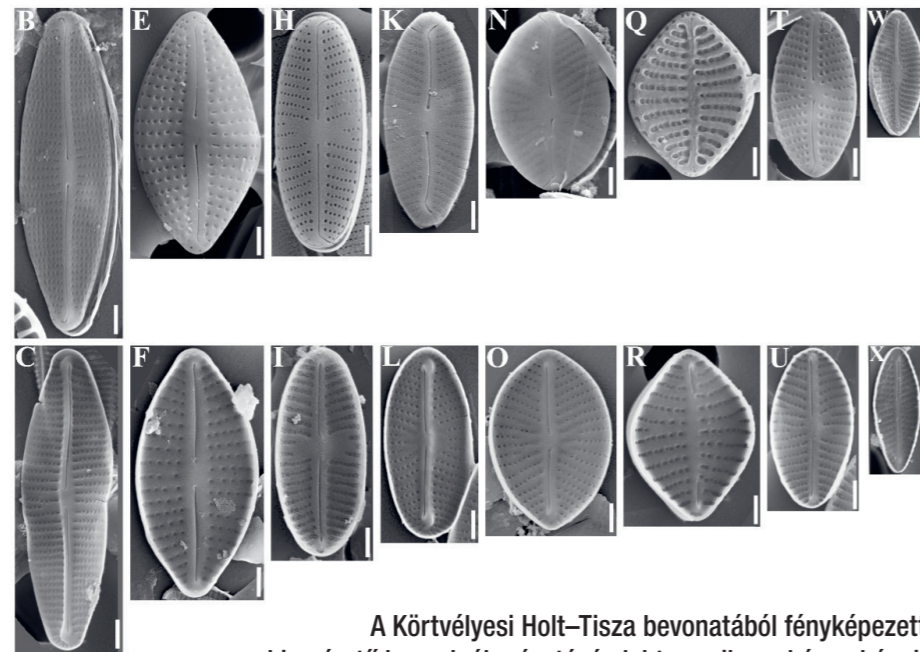
Egyetemünk részt vesz a Víz tudományi és Vízbiztonsági Nemzeti Laboratórium feladatainak megvalósításában. Ennek keretében többek között egy téremissziós pásztázó elektronmikroszkóp megvásárlására és egy szekvenáló laboratórium létrehozására teremtődött meg a lehetőség, és egyik alprogramjában éppen azt a célt tűztük ki, hogy elvégezzük a bevonat-lakó kovaalgák esetében a környezeti-DNS-vizsgálatok hazai adaptációját. A szekvenáló laboratórium léte többek között arra nyújt lehetőséget, hogy egyetemünk fogadni tudja a VKI keretében gyűjtött mintákat, segítve ezzel is a vízügyi ágazat munkáját. A referencia-adatbázisok

mind teljesebbé tételéhez viszont szükség van arra, hogy egy ideig párhuzamosan történjenek a mikroszkópos és a környezeti-DNS-vizsgálatok. Erre teremtene jó lehetőséget a fent említett, a kor legmodernebb eszközeinek számító berendezések, amelyek segítségével remélhetőleg a jövőben még sok hasonló eredménytel büszkélkedhet majd karunk, mint ennek a parányi kis algácskának a felfedezése is.

Nem tagadott célunk, hogy a vízminősítés új típusú módszertanának hazai bevezetését mint meghatározó kutatóműhely támogassuk, elősegítve ezzel víztesteink objektív minősítését, értékelését. Magyarország vízgazdálkodási potenciáljának kihasználásában ennek döntő szerepe lesz. Nyugodtan állíthatjuk: stratégiai feladatot vállalt magára a Víz tudományi Kar.

Szerző: Bíró Tibor

Fotó: MTI/Rosta Tibor

A Körtvélyesi Holt-Tisza bevonatából fényképezett kovaalgák pásztázó elektronmikroszkópos képei.

B–C: Craticula importuna; **E–F:** Craticula subminuscula;
H–I: Sellaphora nigri; **K–L:** Mayamaea permitis; **N–O:** Mayamaea ectorii;
Q–R: Navicula microrhombus; **T–U:** Sellaphora archibaldii;
W–X: Brevilinea kevei.

(felső sor: a váz kívülről, alsó sor: a váz belülről, skála: 1 µm, Duleba Mónika felvételei).

Vízenergia és ami mögötte van

Napjaink gazdaságában egyre nagyobb szerepet töltenek be a megújuló energiaforrások. A víz is alternatívaként szolgál, viszont Magyarország nem tekinthető vízenergiában gazdag országnak. Hazánk földrajzi adottságai nem a legkedvezőbbek a már említett energiaforrás kiaknázásához, azonban a jelenlegi energiaválság arra ösztönöz bennünket, hogy jobban megvizsgáljuk a vízenergiában rejlő lehetőségeket. A témában Németh Zsolt, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Víz tudományi Kar Víz és Környezetbiztonsági Tanszékének docense és Keve Gábor, a kar Területi Vízgazdálkodási Tanszékének tanszékvezetője adtak bővebb tájékoztatást. »

• Milyen szerepet tölt be a vízenergia az energetikában?

Németh Zsolt: Fontos, mert a világ energiaszükségletének körülbelül 19 százalékát szolgáltatja vízenergia. Tiszta karbonlábnyoma körülbelül 5-6 g/kWh; összehasonlítással a napenergiaé 35 g/kWh körüli, a széné pedig 1000 körüli. Folyamatos üzemű, nem függ erősen az időjárástól, mint például a szélenergia, eltekintve a tartós aszályoktól.

• Körülbelül hány százalékát fedezi vízenergia hazánk éves energiaszükségletének?

N. Zs.: Nagyon keveset, mindössze 0,62 százalék körüli mennyiséget. Ugyan nincsenek nagy lehetőségeink e tekintetben, hiszen domborzatunk nem olyan látványos, mint például Ausztriáé, de ennél sokkal nagyobb kapacitásokat lehetett és kellett volna kiépíteni az elmúlt évtizedekben.

• A hálózat kiegyensúlyozottságának szempontjából mennyire megbízhatóan működnek a vízerőművek?

N. Zs.: Éppen ez lenne az egyik fontos szempont! A folyamatos üzemvitel miatt a víz alkalmas az időjárásfüggő megújuló energiatermelés által okozott ingadozások kiküszöbölésére is, akár csak a biogáz. Viszonylag gyorsan szabályozható kapacitás, és tiszta üzem. Ezért is kellene szomszédjaink, például Horvátország, Ausztria, Románia példáján felbuzdulva több kisebb vízerőművet és szivattyús energiátározót építeni. A vízerőművek nagyon megbízhatóan működnek, a szivattyús energiátározók pedig lehetővé tennék például a napenergiából megtermelt áram jó hatásfokú és olcsó tárolását, ami mára stratégiai fontosságú kérdés.

• Felértékelődhet a vízerőművek jelentősége a jelenlegi energiaválságban?

N. Zs.: Természetesen. A fentebb említett okokból. Mindenképpen kívánatos lenne építésük, és érdemes újragondolni Bős-Nagymaros esetét is. Ott az építkezés megvalósult, a

Felújítják a kiskörei vízlépcsőt

Tiszalök - Rekonstrukció a vízlépcsőn

természeti kár megtörtént, csak éppen a hasznából zártuk ki magunkat. Szeretném hangsúlyozni, hogy egy erőmű megépítése nem politikai és nem is közéleti kérdés. Ez szigorúan szakmai kérdés, amelyben ugyan egyeztetni kell az érintett lakossággal, de a döntést szakmai érvek alapján kell meghozni. A szakemberek itt természetesen nemcsak energetikusok, villamosmérnökök és más műszaki végzettséggel rendelkező emberek, hanem környezetvédelmi szempontból is meg kell vizsgálni a beruházásokat, tehát szükség van vízföldtani, erdészeti, ökológiai stb. tudásra is.

Keve Gábor: Mosonyi Emil vízépítő mérnök szakmai érvei a bős-nagymarosi vízlépcső megépítése mellett nem bizonyultak elegendőnek az akkori Magyarországon. A létesítmény ellen tapasztalt tiltakozás hosszú időre háttérbe szorította a vízerőművek építésének kérdéskörét. Érdeemes lenne féltetni a régi sérelmeket, és szakmai érveken alapuló döntéseket meghozva, újra napirendre kellene venni a vízlépcsők építésének szükségességét. Az ideai aszályos és az elmúlt évek kisvízes időszakai egyre inkább rávilágítanak arra, hogy valamit

tenni kell. Valahogy vissza kell tartani a hazánkba érkező vizek egy részét. A vízhasznosítás jelentősége kapcsán Beszédes József, a 19. század neves vízépítő mérnöke úgy fogalmazott: „Házaudvarából ne ereszd ki az eső vagy hó levét, míg nem használtad; úgy határodból, vármegyédből, országodból használatlanul a vizet ki ne bocsássad, mert az ingyen az Isten becses ajándéka”. Ezt a tanácsot kellene nekünk is megfogadnunk.

• Hazánkban jelenleg hol működnek vízerőművek, melyek a legnagyobbak?

K. G.: Magyarországon két nagy vízerőmű van, mindkettő a Tiszán működik. Az egyik Tiszalökön található, az 1950-es években készült el. A másik nagy létesítmény Kiskörén üzemel, amelynek vízépítési műtárgyai 1973-ban, a technológiai berendezései 1974-ben készültek el. Több kisebb erőmű is létesült az elmúlt másfél évtizedben: a Hármaskörösön Békésszentandrásnál, a Rábán Nicken a Kenyeri Vízerőmű, vagy a Szentgotthárdnál lévő – utóbbi arkhimédészi csavar formájában működik, ami egyedi.

• Vannak most folyamatban lévő vízerőmű-épitési projektek Magyarországon?

K. G.: Mostanra, úgy látszik, Magyarország lakossága is kezd rádőbbseni a víztározás jelentőségére. A Belügyminisztérium megbízta az Országos Vízügyi Főigazgatóságot, hogy kezdjék el kidolgozni Csongrádnál a Tisza vízvisszatartásának terveit. Megjegyzendő, hogy a csongrádi duzzasztás gondolatát már a II. világháborút megelőzően felvetették.

• Milyen típusú vízerőműveket különböztethetünk meg?

K. G.: Műszaki szempontból a vízflyások, a természetes hozzáfolyással

rendelkező tavak, a hidraulikus energiátározók, valamint a tenger ár-apály jelenségét és hullámzását kihasználó erőművek osztályait különböztetjük meg. Tározási szempontból kétféle vízerőműről beszélhetünk: tározásos és tározás nélküliekről. Topográfiai szempontból síkvidéki, dombvidéki és hegyvidéki erőművek léteznek. Energiagazdaság tekintetében az energiatermelés folyamatossága szerint alaperőműveket és csúcs erőműveket különböztethetünk meg, energiamentiség szerint pedig törpe

(<0,1 MW), kis (0,1–15 MW), közepes (15–100 MW), nagy (>100 MW) erőműveket. Vízgazdálkodási szempontból megkülönböztetünk csak hidraulikus energiatermelést szolgáló műveket, több hasznosítási célt szolgáló vízi létesítményt és járulékos vízerőművet, utóbbinál az energiatermelés alárendelt. Hasznos esés szerint háromféle erőművet ismerünk: kis esésű ($H < 15^{\circ}m$), közepes esésű ($15 < H < 30-50^{\circ}m$), nagy esésű ($H > 50^{\circ}m$).

• Megéri hosszú távon vízerőművekbe befektetni, ha egyre gyakrabban tapasztalható aszályos időszakokkal kell szembenéznünk?

N. Zs.: Megéri; észszerű vízgazdálkodással ugyanis az aszálykárak enyhíthetők lennének. Főleg a szivattyús energiátározók építése lenne fontos, hogy minél több időjárásfüggő megújuló energiaforrás legyen bekapcsolható a hálózatba.

K. G.: Mindenképpen megéri. Hiszen ha több olyan felület lenne, ahol a vizet visszatartanánk, az hosszú távon kedvezően hatna a mikroklimára is. Minél több víz párologna Magyarországon területén, a lokális légköréből annál több csapadék keletkezne.

Szerző: Bárdos Mónika Fotó: MTI/Mészáros János, Lehotka László, Oláh Tibor

Békésszentandrás duzzasztó a Hármaskörösön

Folyóiratok

az egykori Ludovikán

Az első katonai tudományos laptól a hallgatói önképzőkörökig

Aki ma kezébe veszi a Bonum Publicumot, vajon gondol-e arra, hogy a nyomtatott ludovikás lapok története visszavezethető egészen 1873-ig, azaz a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia első tanévéig? Az első folyóirat, azaz a Ludovika Akadémia Közlönye nem csupán az Akadémia életében volt az első, de a magyar nyelvű katonai tudományos periodikák sorában is. A tudományos tartalmak mellett pedig az akadémikusok önképzőköreinek munkáját bemutató Ludovikás Levente (később Ludovikás Évkönyv) segítségével bepillantást nyerhetünk a hazai katonai felsőoktatás kulisszái mögé, ahol tartalmas és színes hallgatói élet tárul elénk. A történelmi ludovikás lapokról, azaz a Ludovika Akadémia szellemiségének ma is olvasható lenyomatairól Mészáros Zoltánt, az Egyetemi Könyvtár főigazgatóját kérdeztük.

1923-ban Balassa Béla tábornok, a Ludovika Akadémia egykori növendéke, később tanára, az Akadémia 50 éves fennállásának tiszteletére megjelentetett *Ludovikás Leventében* így foglalta össze gondolatait: „Mit adott nekem a Ludovika Akadémia? – Csak ezzel a gyűjtő szóval tudok megfelelni reá: Mindent. Folytatta a családi nevelést, tanított szorgalomra, kitartásra, erős akaratra, tökéletesítette bennem a hazaszeretetet, fegyelemhez, rendhez szoktatott.” Nagyszerű, hogy ilyen személyes hangvételű, korabeli visszaemlékezéseken keresztül is megismerhetővé válik az Akadémia II. világháború előtti világa.

● Mikor jelent meg az első ludovikás folyóirat?

1873-ban. Ez volt a *Ludovika Akadémia Közlönye* (LAK), amely ebben a formában 1907-ig létezett, 1908-tól a Honvédelmi Minisztérium kiadásában Magyar Katonai Közlöny néven élt tovább 1930-ig, aztán ismét új nevet kapott, de számunkra az 1873–1907 közötti időszak fontos. Főként azért, mert a LAK a legelső magyar

nyelvű katonai tudományos folyóirat volt. A Ludovika Akadémia tanárai hozták létre, akik a korszak alighanem legjobb hazai katonai szakemberei voltak. Az 1867-es kiegyezés előtt ilyen folyóirat nem is jöhetett létre, a LAK viszont nem csupán azért fontos, mert magyar nyelven íródott, hanem azért is, mert a katonai ismeretek széles körével foglalkozott, hadtörténelemtől a műszaki kérdésekig, s ráadásul nagyon sok kurrens külföldi kiadványt is szemlézett. Összességében elmondható, hogy a LAK a haderő teljes vertikuma számára készült, s hogy az Akadémia falain túl is olvasták, arra ékes bizonyítékul szolgálnak a folyóirat előfizetőinek jegyzékei: 1898-ban például 33 oldalon keresztül sorolják fel azt az 1381

személyt és intézményt, aki rendszeresen járatta a lapot.

● Mi is olvashatjuk a *Ludovika Akadémia Közlönyét*?

Természetesen igen. Számos más egykori ludovikás kiadvánnyal együtt a Ludovika-történeti Kutatóműhely, az Egyetemi Könyvtár és a Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténeti Könyvtár közötti együttműködésnek köszönhetően digitalizáltuk a teljes folyóiratot – ez több mint 27 000 oldalt jelent – és mindenki számára elérhetővé tettük a Közszolgálati Tudásportálon. Itt található egy kiemelt szekció, amelynek Ludovika Gyűjtemény a neve: ezen a felületen jelentetünk meg minden ludovikás nyomtatott és kéziratos forrást és tartalmat, fényképet és filmet,

amihez csak hozzáférünk – bízunk benne, hogy az Akadémia történetét, értékeit kutatók és az érdeklődők örömeire.

● Mai szemmel mennyire tekinthető tudományosnak a LAK?

Számos olyan elvárás létezik egy mai tudományos folyóiratnál, amelyet nem lehet számonkérni a LAK-ban megjelent tanulmányokon, ilyen például a felhasznált irodalom kérdése, ugyanakkor elvitathatatlan, hogy komoly gonddal szerkesztett, aktuális kérdésekkel és az elméleti és alkalmazott katonai tudományok mindegyikével foglalkozó folyóiratról beszélhetünk. Érdemes megnézni az egyes évfolyamokat tartalmazó kötetek elé bekötött tematikus tartalomjegyzékeket, amely a témák sokszínűségén túl arra is rámutat, hogy milyen nagy számban voltak jelen a külföldi lapszemlék, az idegen haderőkkel kapcsolatos híradások, elemzések. A technikai, technológiai újdonságokról, fejlesztésekről is rendszeresen beszámoltak a LAK hasábjain, a tartalmat pedig számos metszet, fotó, rajz, ábra és térkép egészítette ki.

● A Közlöny mellett hallgatói lapok is léteztek?

Az 1922-től évente megjelenő *Ludovikás Levente* – majd 1940–1943 között a *Ludovikás Évkönyv* – az a felület, ahol a legjobban nyomon tudjuk követni azt a nagyon is aktív hallgatói életet, amely az Akadémiát jellemezte. Ezekben a lapokban főként az akadémiai önképzőkörök (leventekörök) eredményeit láthatjuk, beszámolókkal, művészeti alkotásokról készült felvételekkel, versekkel, dalokkal tarkítva, de akadémikusok tudományos igényességgel megírt dolgozatait is olvashatjuk. Sporteseményekről készített összefoglalók, az intézményi identitást erősítő írások, valamint a tanévben történt eseményeket megörökítő tudósítások egyaránt megtalálhatók a *Leventékben* és az *Évkönyvekben*. Ez a körülbelül 2600 oldalnyi, fényképekkel, rajzokkal bőségesen illusztrált anyag szintén elérhető a Közszolgálati Tudásportálon.

Világűrjog a nemzeti és a nemzetközi jog metszetében

Napjainkban az űrtevékenységek fokozódásának és egy új űrverseny kibontakozásának lehetünk tanúi. Az űrszektor globális értékláncában hazánk is az aktív szereplők közé kíván emelkedni. E körülmények közepette különös hangsúlyt kap az űrtevékenységek jogi szabályozása.

Addig, amíg csak az USA és a volt Szovjetunió néhány eszköze, illetve a kevés úttörő hős űrhajós űrutazása jelentette az emberiség aktivitását a világűrben, inkább csak elméleti kérdésként kerülhettek szóba az űrtevékenység jogi dimenziói, a nemzeti és a nemzetközi jog metszetében. Mára ez a helyzet gyökeresen megváltozott. Címszavakban: korszerű műholdas helymeghatározás, navigáció, távközlés, műsortovábbítás, internetszolgáltatás, mezőgazdasági megfigyelések, meteorológiai előrejelzések, éghajlatkutatás, katasztrófaregelőzés, katonai felderítés, megfigyelés és korai riasztás...

Néhány évtized alatt az űralkalmazások az emberiség életének szerves részévé, civilizációnk létfontosságú elemévé váltak. A világűr gazdasági és biztonságpolitikai felhasználásáért a nemzetközi térben pedig egyre erősödik a verseny. Mivel az emberiség jövője a világűr felé mutat, és e tendencia a várakozások szerint folytatódik, az űrszektor minden képzeletet felülmúló növekedés előtt áll. Ahogyan az emberiség állami és gazdasági szereplői révén kiterjeszti tevékenységét a világűrbe, úgy mutatkozik egyre

fejteztek tárgyalják egyebek mellett az űrtevékenység fizikai és műszaki alapjait, a világűr-politika fejlődését és szerepét, a nemzetközi és a nemzeti szintű szabályozás rendszerét, a nemzetközi együttműködés intézményeit, a legfontosabb űralkalmazásokat és szabályozási területeket. Az ábrákkal gazdagon illusztrált kötet elsődlegesen oktatási céllal készült, ám minden érdeklődő számára eligazítást nyújt a világűrben folytatott emberi tevékenység jogi szabályozásáról.

A mű a Külgazdasági és Külügyminisztérium támogatásával, az Űrügyi együttműködés és gazdaságelemzői kutatás a magyarországi épülő űrpari ökoszisztéma fejlesztéséért című projekt keretében valósult meg. A kötet megjelenését a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság támogatta.

Szerző: Sarnyai Tibor

Bartóki-Gönczy Balázs – Sulyok Gábor (szerk.): Világűrjog. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2022.

„Madách, Arany, Vörösmarty, Ady, Tompa, Kisfaludy! Hón esengve, szépen kérnek Helikonunk deákjai: Halhatatlan elméteknek, Lángelmétek műveinek Engedjétek venni hasznát, Hogy szép rímeiteken át Zenghessük a tűzér eszme Fényességos diadalát...”

„Este van, este van, lassan nyugalomba Vonul Ludovikánk minden egyes tagja. Járnak a naposok villanyt oltogatva, Sok jó aks. Lepihen álom karjaiba. De ekkor lába kél a harmadévesnek, Mindahányan szorgos munkába merülnek. Elnyeli őket – mint a Jónás cápája, – Könyvekkel megrakott tantermek homálya...”

E kreatív Arany János parafrázist (más, Kazinczy-, Kisfaludy- és Vörösmarty-átiratok mellett) a Borbála Helikon című kiadványban olvashatjuk. A Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia Aks. Tüzérsztyálynak III. évfolyamos hallgatói által 1940-ben megfogalmazott életkép végére az is kiderül, hogy a másnapi dolgozatokra készültek az aks.-ok, azaz a katonai akadémiai tisztjelöltjei. Természetesen tisztjelölthöz méltón, engedélyt is kértek mindehhez az egykori nagyságoktól.

● **Átböngészve a Ludovikás Levente lapszámaint és a Ludovika Történeti Kiállítás tárlóit egyértelművé válik, hogy a tisztjelöltek viselkedése még szórakozás közben is fegyelmezett volt. Hogyan engedték ki a gozt?**
Valóban, hivatásuknál fogva a tisztjelöltek fegyelme legendás volt, ugyanakkor nem csak tisztjelöltek, de hallgatók, fiatalemberek is voltak. Hogy a mindennapjaikból nem hiányozhatott a humor, arról az a csekély fennmaradt belső kiadvány mesél, amelyeket az utókor már nem is érthet igazán, hisz olyan utalásokkal, tréfákkal, karikatúrákkal vannak tele

ezek a pároldalas kiadványok, amelyeken igazán csak az tudott nevetni, aki ismerte a szereplőket. Ilyen belső lap a *Borbála Tekercs* és a *Borbála Helikon* – sajnos csak három számot sikerült eddig digitalizálnunk, de reméljük, hogy előkerülnek még lappangó példányok.

● **Mai szemmel nézve mi a legnagyobb jelentősége az Akadémia II. világháború előtti folyóiratainak?**
Ezek a lapok ékes bizonyítékai a Ludovika Akadémián folyó értékes és minőségi munkának. A Közlöny főként az Akadémia tudományos kvalitását mutatja be, a Levente és az Évkönyv

pedig arról mesél, hogy milyen kreatívak, érdeklődők és műveltek voltak az akadémikusok. Tudomány és sport, szakmai felkészültség és művészetek látszólag könnyedén megfértek egymással, az Akadémia pedig láthatóan komoly erőfeszítéseket tett annak érdekében, hogy a falai közül kibocsátott fiatalok tiszték és úriemberek legyenek. A Ludovika Akadémia tudományos, szakmai, kulturális és sportvonalkozásban is pezsgő hely volt. Ennek a szellemiségnek a ma is olvasható lenyomatai ezek a folyóiratok.

Szerző: Páhy Anna
Fotó: NKE Egyetemi Könyvtár

Koszovóról

– politikai felhangoktól mentesen

Koszovó, Európa legfiatalabb állama alig 500 kilométerre fekszik Magyarország röszkei határátkelőhelyétől. A nyugat-balkáni régió részeként akár kiváló gazdasági lehetőségeket is nyújthat hazánknak. Érdemes megismernünk történelmét és a jelenét.

Koszovó nemzetközi jogi és politikai értelemben is kivételnek számít Európában, helyzete a 2000-es évek nemzetközi diplomáciájában önálló precedensként kezelt ügy. Az egykori Jugoszlávia autonóm tartománya véres háborút és évtizedes nemzetközi igazgatást követően, 2008. február 17-én egyoldalú függetlenségi nyilatkozattal hivatalosan is kivált a Szerb Köztársaság területéből. Belgrád ezt a politikai akaszt azóta sem hajlandó legitimnek elfogadni, és azzal az alkotmányjogi fikcióval él, hogy a terület Szerbia része, de átmenetileg az alkotmány és a törvények által megengedettnél nagyobb önállóságot gyakorló tartományi vezetés van hatalmon. A három magyar megyéni területet a világ országainak egyik fele a nemzetközi politika szuverén szereplőjének tekinti. A világ másik fele, amelybe az ENSZ Biztonsági Tanácsának két állandó tagja, Oroszország és Kína is beletartozik, nem ismeri el Koszovót önálló országnak, csak Szerbia elszakadt részének. Koszovó annak ellenére kötött az Európai Unióval stabilitási és partnerségi megállapodást, hogy annak öt tagállama (Ciprus, Görögország, Románia, Spanyolország és Szlovákia) nem ismerte el függetlenségét.

Koszovó helyén nem volt semmilyen középkori vagy újkori államalakulat, területe mindig birodalmak része volt a történelem során. Egészére vagy egy részére hivatkoztak Dardánia, „Vuk földje”, Metóhia és Dukagjin néven is. A Koszovó elnevezés csak a 19. század második felétől használatos az Oszmán Birodalom egyik vilájeteként.

A mai Koszovó területének története a szerb és az albán nemzet történelméhez egyaránt szorosan kapcsolódik. Bizonyos pontokon azonban részévé vált a bolgárok, montenegróiak, bosnyákok, törökök és osztrákok múltjának is. Koszovó területe a magyar történelemben is felbukkan, aminek legismertebb pillanata Hunyadi János 1448-as (második) rigómezei ütközete az oszmán sereggel.

A Ludovika Egyetemi Kiadó gondozásában megjelent kötetből a fiatal állam történetén keresztül fény villan az egész Balkán-régió múltjára és etnikai ellentétekkel terhelt jelenére – politikai felhangoktól mentesen. Magyarország egykori pristinai nagykövetének történeti összefoglalója régi hiányt pótol a magyar szakirodalomban.

Szerző: Sarnyai Tibor

Márkus László: Koszovó története. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2022.

A BIZTOS JÖVŐ EGYETEME

NKE

NYÍLT NAPOK

**KÖZPONTI NYÍLT NAP: 2022. NOVEMBER 25.
LUDOVIKA CAMPUS, OKTATÁSI KÖZPONT**

**HADTUDOMÁNYI ÉS HONVÉDTSZTKÉPZŐ KAR: 2022. DECEMBER 2.
1101 BUDAPEST, HUNGÁRIA KÖRÚT 9-11.**

**VÍZTUDOMÁNYI KAR: 2022. DECEMBER 7.
6500 BAJA, BAJCSY-ZSILINSZKY UTCA 12-14.**

IMPRESSZUM • **BONUM PUBLICUM** a Nemzeti Köszolgálati Egyetem magazinja • X. évfolyam 8. szám • Felelős kiadó: Nemzeti Köszolgálati Egyetem
 • A kiadásért felel: Deli Gergely rektor • Főszerkesztő: Szilágyi Dénes, e-mail: bonum.publicum@uni-nke.hu • Tervezőszerkesztő: Tóth Zoltán • Olvasószerkesztő: Bujdosó Hajnalka • Újságírók: Bárdos Mónika, Kovács Lilla, Páhy Anna, Pap Melinda, Sallai Zsófia, Sarnyai Tibor, Tasi Tibor • Címlapfotó: Halápi Katinka
 • Tartalom fotó: MTI/Balázs Attila, Czeglédi Zsolt, MTI/EPA Roman Pilipej • Stockfotó: Depositphoto • A szerkesztőség címe: NKE Tóparti épület 107 iroda; 1089 Budapest, Diószegi Sámuel utca 23. • Tel.: (1)432-9000/20409 • Nyomdai munka: Gelbert ECO Print Kft. • Felelős vezető: Gellér Róbert ügyvezető

TUDOMÁNYOS BLOGOK

PODCASTOK

SZAKINTERJÚK

TUDÓSÍTÁSOK

RECENZIÓK

KUTATÓI PORTRÉK

TUDOMÁNY MINDENKINEK